

ОПШТЕСТВО

ЗА ВТОРО ОДДЕЛЕНИЕ

ГЛИКЕРИЈА ИЛИОСКА

ОПШТЕСТВО ЗА ВТОРО ОДДЕЛЕНИЕ

Гликерија Илиоска

Општество за второ одделение

Автор:

Гликерија Илиоска

Рецензенти:

Мариета Петрова
Светлана Јосифоска
Весна Недановска

Лектор:

Виолета Јовановска-Никовска

Илустрации:

Елизабета Ангелова Шурбевски

Стручна редакција:

Орданка Мицкова

Уредник:

Орданка Мицкова

Графичко и техничко уредување:

Магдалена Аврамовска, Евгенија Павлова - APC СТУДИО

Место и година на издавање: Скопје, 2023 година

Издавач: Министерство за образование и наука на Република Северна Македонија
Ул. „Св. Кирил и Методиј“ бр. 54, 1000 Скопје

Со одлука за одобрување и употреба на учебник по предметот Општество за II одделение на деветгодишно основно образование, со архивски бр. 26-1660/1 од 07.12.2022 година, донесена од Националната комисија за учебници.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:316.3(075.2)=163.3

ИЛИОСКА, Гликерија

Општество за второ одделение [Електронски извор] / Гликерија Илиоска ; [илустрации Елизабета Ангелова Шурбевски]. - Скопје : Министерство за образование и наука на Република Северна Македонија, 2023

Начин на пристапување (URL):

https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Opstestvo_2_mak.pdf. - Текст во PDF формат, содржи 98, [2] стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.01.2023

ISBN 978-608-273-352-4

COBISS.MK-ID 59244805

КАКО ДА ГО КОРИСТИШ УЧЕБНИКОТ

СИМБОЛИ СО КОИ ЌЕ СЕ СРЕТНЕШ ВО ОВОЈ УЧЕБНИК

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

Прашања и активности кои ќе те поттикнат на размислување и полесно усвојување на содржината.

ЗАДАЧА

Задачи кои треба да ги одговориш.

АКТИВИРАЈ СЕ:

Активности за истражување, дискутирање, дебатирање и изработување проекти кои учењето ќе ти го направат поинтересно.

Текст кој ти помага да ја сфатиш содржината на лекцијата.

СОДРЖИНА

ТЕМА 1: ВО УЧИЛИШТЕ	5
ВРАБОТЕНИ ВО УЧИЛИШТЕТО	8
ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА НА НАШЕТО УЧИЛИШТЕ	11
ПРОСТОРИИ ВО НАШЕТО УЧИЛИШТЕ	11
ПАТОТ ОД НАШАТА УЧИЛНИЦА ДО ДРУГИТЕ ПРОСТОРИИ	15
ОДДЕЛЕНСКА ЗАЕДНИЦА	18
РАКОВОДСТВО НА ОДДЕЛЕНСКАТА ЗАЕДНИЦА	18
ОДДЕЛЕНСКАТА ЗАЕДНИЦА ГИ ЗАСТАПУВА МОИТЕ ИНТЕРЕСИ	21
ДОНЕСУВАМЕ ОДЛУКИ ВО ГРУПА	23
ПОСАКУВАНИ ОСОБИНИ НА УЧЕНИЦИТЕ	25
КАКО ДО УСПЕХ?	25
СОРАБОТУВАМ СО ДРУГАРЧИЊАТА	29
ОДНЕСУВАЊЕ ВО УЧИЛИШТЕ	31
КАКО КОМУНИЦИРАМ?	31
КАКО СЕ ОДНЕСУВАМ?	34
ГО ПОЧИТУВАМ ТУЃОТО МИСЛЕЊЕ	36
СИТЕ СМЕ ЕДНАКВИ – МОМЧИЊА И ДЕВОЈЧИЊА	38
СИТЕ СМЕ ЕДНАКВИ – ЈАЗИКОТ НЕ Е ПРЕЧКА ЗА ДРУЖЕЊЕ	40
СИТЕ СМЕ ЕДНАКВИ – УЧИМЕ ЗАЕДНО	42
 ТЕМА 2: ВО ДОМОТ	 45
ПОШИРОКО СЕМЕЈСТВО И СЕМЕЈНИ ПРОСЛАВИ	48
МОЕТО ПОШИРОКО СЕМЕЈСТВО	48
МОЕТО СЕМЕЈСТВО ПРОСЛАВУВА	51
КАКО СЕ ПОДГОТВУВАМЕ ЗА ПРОСЛАВА	55
ПРОСТОРИИ, МЕБЕЛ И АПАРАТИ ВО ДОМОТ	58
ПРОСТОРИИ И МЕБЕЛ ВО МОЈОТ ДОМ	58
АПАРАТИ ВО ДОМОТ И БЕЗБЕДНО РАКУВАЊЕ СО НИВ	60
ПОСАКУВАНИ ОСОБИНИ НА ДЕЦАТА ВО ДОМОТ/СЕМЕЈСТВОТО	63
ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИ НЕПОГОДИ	67
ПОЖАР	67
ПОПЛАВА	69
ЗЕМЈОТРЕС	71
 ТЕМА 3: НАСЕЛЕНО МЕСТО	 73
НАСЕЛЕНО МЕСТО	76
ГРАД/СЕЛО	76
ОБЈЕКТИ ВО ГРАДОТ	79
ЖИВОТОТ ВО СЕЛО И ЖИВОТОТ ВО ГРАД	81
ОД НИВА ДО ТРПЕЗА	81
СЕЛО ИЛИ ГРАД?	85
СООБРАЌАЈОТ ВО НАСЕЛЕНО МЕСТО	87
ЈАС КАКО ПЕШАК	87
ЈАС КАКО ВЕЛОСИПЕДИСТ	91
КАКО СЕ ОДНЕСУВАМ ВО АВТОБУС	95

ТЕМА 1: ВО УЧИЛИШТЕ

ТЕМА 1: ВО УЧИЛИШТЕ

- ✓ ВРАБОТЕНИТЕ ВО УЧИЛИШТЕТО
- ✓ ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА ВО УЧИЛИШТЕТО:

- Простории во нашето училиште
- Патот од нашата училница до другите простории

- ✓ ОДДЕЛЕНСКА ЗАЕДНИЦА:

- Раководство на одделенската заедница
- Одделенската заедница ги застапува нашите интереси
- Правила за донесување одлуки во група

- ✓ ПОСАКУВАНИ ОСОБИНИ НА УЧЕНИЦИТЕ:

- Како до успех?
- Соработувам со другарчињата

- ✓ ОДНЕСУВАЊЕ ВО УЧИЛИШТЕ:

- Како комуницирам?
- Како се однесувам?
- Го почитувам туѓото мислење
- Сите сме еднакви – момчиња и девојчиња
- Сите сме еднакви – јазикот не е пречка за дружење
- Сите сме еднакви – учиме заедно

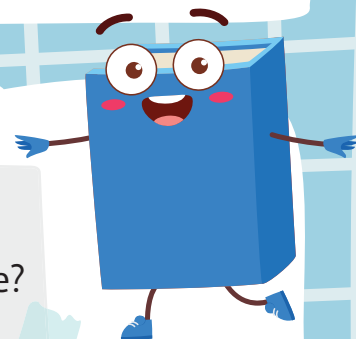

ВРАБОТЕНИ ВО УЧИЛИШТЕТО

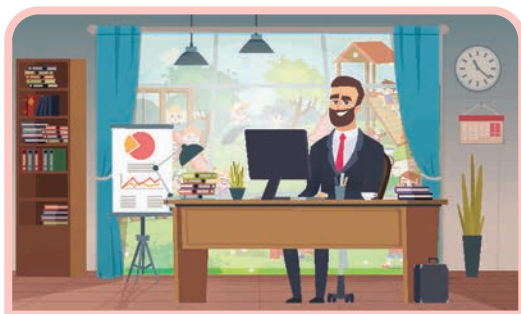
ПОТСЕТИ СЕ:

Како се викаат твоите наставници?
Како се викаат другите вработени во твоето училиште?
Кои се нивните професии?

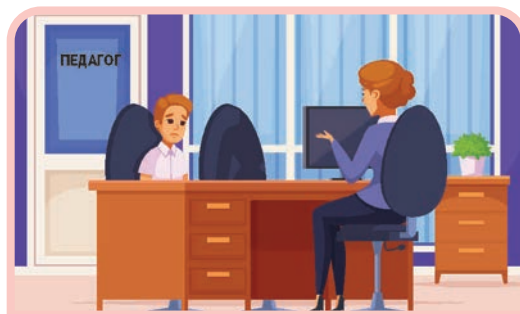
РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Кој ја организира работата на целото училиште?
- Кој се грижи за хигиената во училиштето и училишниот двор?
- Кому ќе се обратиш доколку сакаш да позајмиш книга од училишната библиотека?

Директор/ директорка

Ја организира работата на целото училиште.

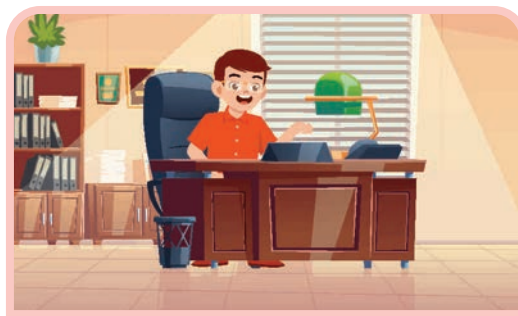
Педагог

Помага учениците да го подобрат своето учење.

Психолог

Помага да го сфатиш и подобриш твоето однесување.

Секретар/секретарка

Му/и помага на директорот/директорката во работата.

Библиотекар/ библиотекарка

Издава книги на учениците и вработените во училиштето.

Дефектолог

Им помага на учениците со намалени можности полесно да учат и да се вклопат во училишниот живот.

Логопед

Им помага на учениците кои имаат потешкотии во говорот и слухот.

Хигиеничар/хигиеничарка

Се грижи за хигиената во училиштето и училишниот двор.

Социјален работник/ работничка

Дава поддршка и совети на учениците во училишниот живот и помага да ги решат проблемите на кои наидуваат.

Во училиштето се вработени луѓе кои се грижат за твоето образование, воспитание, безбедност, сигурност и правилен развој. Тоа се луѓе со различни професии: директор, педагог, психолог, социјален работник, дефектолог, библиотекар, хигиеничар. Педагогот, психологот, дефектологот и социјалниот работник се стручни соработници кои заеднички се грижат за твојот развој како личност.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Каде треба да се обратиш ако некој соученик те навреди?
- Каде треба да се обратиш ако имаш потешкотии во учењето?
- Кој им помага на учениците кои имаат намалени можности?
- Која е должноста на директорот на училиштето?
- Која е должноста на логопедот?
- Кои средства за работа му се потребни на хигиеничарот?

АКТИВИРАЈ СЕ:

Ако сакаш повеќе да дознаеш за работата на некој вработен во училиштето, постави му ги следните прашања:

- Што работи?
- Каде е неговото работно место?
- Кои средства за работа му се потребни?
- Дали ја сака својата работа?

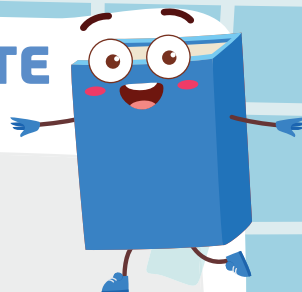
Одговорите запиши ги, а потоа дискутирајте и за другите професии на вработените во училиштето.

ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА НА НАШЕТО УЧИЛИШТЕ

ПРОСТОРИИ ВО НАШЕТО УЧИЛИШТЕ

ПОТСЕТИ СЕ:

Како се вика твоето училиште?
Во кое одделение учиш?
Како се вика просторијата во која учиш?
Наброј ги и опиши ги просториите од училиштето кои си ги користел/користела.
Кои се правилата за однесување во училишните простории?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Како се вика просторијата во која позајмуваш книги?
- Каде треба да одиш ако сакаш да добиеш совет од училишниот психолог?
- За што служи спортската сала?

Училница

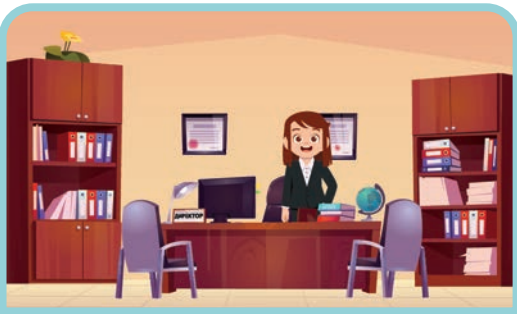
Место каде учиш и се дружиш со своите другарчиња.

Кабинет

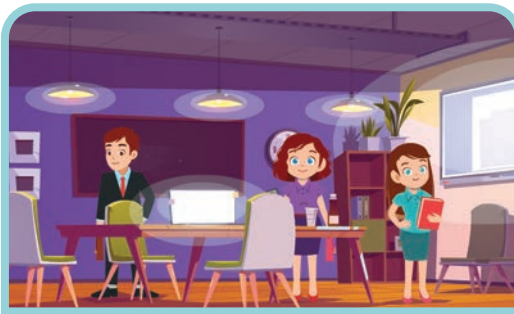
Просторија која служи за учење на некои наставни предмети како на пример природни науки, биологија, хемија, информатика, математика, странски јазик.

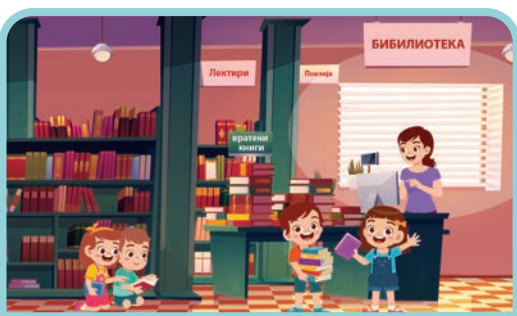
Канцеларии

Простории во кои работат директорот и стручните соработници.

Наставничка канцеларија

Просторија за наставници во која се одржуваат и состаноци.

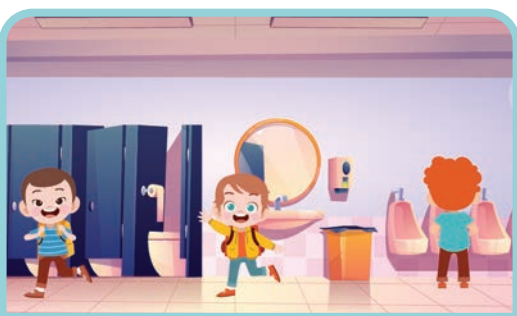
Училишна библиотека

Просторија каде се чуваат, читаат и позајмуваат книги.

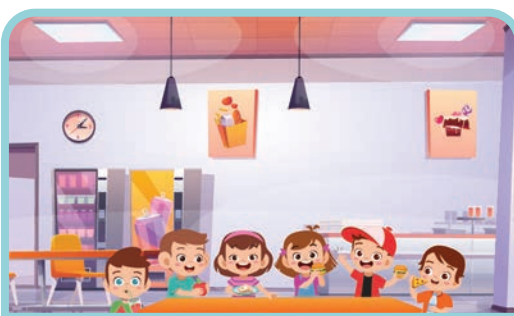
Спортска сала

Просторија каде учениците изведуваат физички вежби, а се изведуваат и тренинзи на спортски екипи и клубови.

Тоалет

Просторија во која се одржува личната хигиена.

Кујна и трпезарија

Просторија која служи за подготовка на храна и организирана исхрана на учениците.

Училиштен двор

Место кое е надвор од училишната зграда. Во него се дружиш со другарчињата за време на одморите. Во некои училишни дворови има спортски терени.

- Во училиштето има различни **простории**: училници, кабинети,
- канцеларии, библиотека, кујна и трпезарија, тоалети, спортска
- сала, училиштен двор. Секоја од овие простории има своја **намена**.
- Секогаш кога ги користиш просториите во училиштето треба да
- внимаваш на хигиената и да се придржуваш до правилата за
- одговорно однесување во нив.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Кои од наведените простории ги има во твоето училиште? Дополни доколку некоја просторија ја има во твоето училиште, а не е наведена погоре. Опиши за што се користи таа просторија и како изгледа.
- Направи споредба во изгледот на твојата училница и кабинетот по природни науки. Кои се разликите, а кои се сличностите?
- Кои простории би сакал/сакала да ги има во твоето училиште? Која би била нивната намена?
- Опиши и објасни како треба да се однесуваш во училишните простории?

ЗАДАЧА

Во празниот простор нацртај како би изгледала просторијата која сакаш да ја има во твоето училиште и објасни за што би служела и со што би била опремена.

ЗАДАЧА

Прочитај ги исказите, размисли и дополни во празните полиња (избери од понудената банка на зборови):

Јане сака да ја прочита книгата „Зоки Поки“. Тој треба да оди во _____ за да ја позајми книгата.

Марија и Валмира играат кошарка. Тие се наоѓаат во _____.

Наставникот им соопшти на учениците дека ќе прават експеримент за исхрана на растенијата и дека тоа ќе го направат во _____.

На Јована ѝ треба потврда дека е редовна ученичка. Неа ќе ѝ ја даде секретарката. Јована треба да оди во нејзината _____.

БАНКА НА ЗБОРОВИ:

канцеларија

училница

библиотека

тоалет

кабинет по
природни науки

спортска сала

наставничка
канцеларија

АКТИВИРАЈ СЕ:

Заеднички со другарчињата од твоето одделение направете фото албум со просториите во вашето училиште. Под секоја фотографија опишете кој работи и престојува во нив, нивниот изглед и нивната намена. На крајот секој од вас нека напише во која просторија најмногу сака да престојува.

ПАТОТ ОД НАШАТА УЧИЛНИЦА ДО ДРУГИТЕ ПРОСТОРИИ

ПОТСЕТИ СЕ:

Која просторија се наоѓа:

- лево од твојата училница
- десно од твојата училница и
- спроти твојата училница?

Како треба да се однесуваш додека се движиш по училишниот ходник и скалите?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Разгледај ја илустрацијата и опиши го патот кој треба да се помине од училницата до спортската сала:

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

Опиши го патот од твојата училница до:

- библиотеката
- канцеларијата на стручниот соработник
- тоалетите
- трпезаријата.

(Притоа користи ги изразите: лево, десно, напред, назад, нагоре, надолу, околу).

- Зошто е потребно да знаеш каде и како да се движиш во училиштето?

- За полесно да се снајдеш во училиштето потребно е да го знаеш
- **патот до одредена просторија**. Притоа треба да се придржуваш
- до правилата за однесување во училиштето: не трчај и не се туркај
- со другарчињата по скалите и ходникот. Внимавај на хигиената.
- Секогаш помогни му на другарчето кое не знае каде се наоѓа
- некоја просторија. Поздравувај ги вработените кога се движиш низ
- училиштето и училишниот двор.

ЗАДАЧА

Твоето помало другарче се изгуби во училишниот ходник. Сака да оди до тоалетите. Што ќе направиш? Опиши го патот кој треба да го поминете.

.....

.....

.....

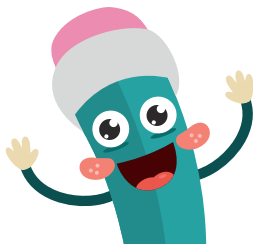
.....

.....

.....

ЗАДАЧА

Во празното поле нацртај го твојот пат од училницата до училишниот двор. (Помош: најпрво нацртај ја твојата училница во вид на квадрат или некој друг симбол. Потоа нацртај што има лево од неа, десно од неа и спроти неа. Размисли во кој правец од училишниот ходник треба да се движиш. Со помош на стрелки цртај го патот од твојата училница до училишниот двор. Не заборавај на цртежот да ја обележиш и влезната врата од училиштето).

ОДДЕЛЕНСКА ЗАЕДНИЦА

РАКОВОДСТВО НА ОДДЕЛЕНСКАТА ЗАЕДНИЦА

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Кои активности ги изведувате во вашето одделение/паралелка?
- Кога се чувствуваш подобро: кога работиш сам/сама или заедно со твоите другарчиња?
- Кој од твоето одделение ти помага кога ќе најдеш на некој проблем?
- Опиши ситуација кога заеднички со твоите другарчиња од одделението/паралелката сте решиле некој проблем. Како се чувствуваше тогаш?
- Дали знаеш што е одделенска заедница?

- **Одделенската заедница** ја сочинуваат сите ученици од одделението/ паралелката. Во неа се одлучува за прашања поврзани со учењето, престојот во училиштето, меѓусебни односи и односи со возрасните од училиштето. Секоја одделенска заедница избира **претседател, заменик претседател и членови на постојани тела**. Во одделенската заедница по потреба се формираат и **привремени тела**. Претседателот се избира со тајно гласање. Во постојаните и привремените тела учениците членуваат доброволно и според своите интереси.

УЛОГА НА ПРЕТСЕДАТЕЛОТ, ПОСТОЈАНИТЕ И ПРИВРЕМЕНИТЕ ТЕЛА.

Претседател на одделенската заедница	Постојани тела	Привремени тела
✿ ја претставува својата паралелка во ученичкиот парламент ✿ организира решавање проблеми во одделението/паралелката ✿ се грижи за мирно решавање на несогласувањата меѓу соучениците во одделението/паралелката ✿ учествува на родителските средби ✿ ги информира учениците од одделението/паралелката за работите кои се одлучуваат на ученичкиот парламент- организира формирање повремени тела.	Учествуваат во планирање и организирање: ✿ прослави и манифестации ✿ екскурзии ✿ еколошки акции ✿ хуманитарни активности ✿ спорт.	Се формираат по потреба за различни прашања (на пример: носење униформи, изработка на табло, помагање на ученик во учење, разрешување на проблем, итн.).

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Кој ја сочинува одделенската заедница?
- Кои особини треба да ги поседува претседателот на одделенската заедница?
- Како треба да се однесува претседателот кон другите соученици?

ЗАДАЧА

Можеби посакуваш да бидеш претседател на одделенската заедница. За да те изберат твоите другарчиња потребно е да им објасниш зошто токму тебе треба да те одберат. Тоа ќе го направиш ако одговориш на следните прашања:

1. Што би направила/направил за твојата паралелка кога би била/бил претседател на одделенската заедница?
2. Како би се однесувал со своите другарчиња и соученици кога би била/бил претседател на одделенската заедница?

Одговорите на овие прашања запиши ги, а потоа прочитај ги пред другарчињата.

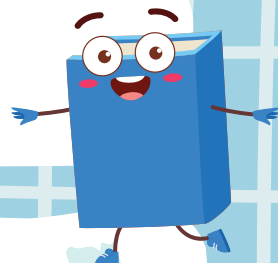
АКТИВИРАЈ СЕ:

Во одделението/паралелката организирајте избор на претседател, заменик претседател и постојани тела. Придржувајте се кон следниве правила:

- Учениците кои сакаат да бидат претседател на одделенската заедница се претставуваат пред своите соученици и објаснуваат зошто треба да бидат токму тие избрани за претседател на одделенска заедница. Соучениците им поставуваат прашања поврзани со нивните планови.
- Се избира комисија од три члена која ќе ги спроведе изборите.
- Другите ученици добиваат лист со напишани имиња на учениците кои се пријавиле за претседател на одделенската заедница.
- Гласањето треба да биде тајно.
- За претседател се избира ученикот кој освоил најголем број гласови.
- За заменик претседател се избира ученикот кој е второпласиран.

ОДДЕЛЕНСКАТА ЗАЕДНИЦА ГИ ЗАСТАПУВА МОИТЕ ИНТЕРЕСИ

ПОТСЕТИ СЕ:

Кои се телата на одделенската заедница? Која е нивната улога?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Две другарчиња од второ одделение се закараа. Многу се караа, дури почнаа и да се навредуваат. Кога влезе наставничката во училницата, сите наеднаш почнаа да зборуваат и да ѝ раскажуваат што се случило. Наставничката ги прекина, затоа што од вревата ништо не ги разбра учениците. Тогаш го повика претседателот на одделението да ѝ објасни како настанала кавгата.

- На кој начин учениците можат да ја решат оваа ситуација?
- Како би ја решиле вие во вашата одделенска заедница?

2. Учениците од второ одделение сакаат да изработат хранилки за птици и да ги постават во училишниот двор.

- На кој начин ќе се организираат учениците за оваа активност? Кој треба да учествува во организирањето?

3. Сара сака да му помогне на стариот и немоќен дедо кој живее покрај училиштето така што ќе му помогне во пазарување потребни продукти. Оваа идеја им ја кажа на своите другарчиња од одделението.

- Кој е следниот чекор што одделенската заедница треба да го преземе?
- На кои други начини може да му помогнат на стариот дедо?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- На кој начин одделенската заедница ги застапува твоите интереси?
- Зошто е важно да бидеш активен член во телата на одделенската заедница?

- Сите ученици од одделенската заедница/заедница на паралелката
- **заеднички се договараат и решаваат** за некој проблем или
- потреба во одделението/паралелката. На состаноците кои ги
- свикува претседателот на одделенската заедница секој ученик
- има право да предложи активност или решение на некој проблем.
- Одделенската заедница **ги застапува интересите** на секој ученик.

ЗАДАЧА

- Опиши еден пример кога одделенската заедница ги застапила твоите интереси или интересите на некое твое другарче.

АКТИВИРАЈ СЕ:

Запишете ги вашите предлози за подобрување на состојбата во вашата паралелка (односи меѓу учениците, потребни средства и материјали за вашата паралелка, организирање некоја акција, помош на некое другарче и сл.). Предлозите прочитајте ги и предајте му ги на вашиот претседател на одделенската заедница. На следниот состанок дискутирајте за предлозите.

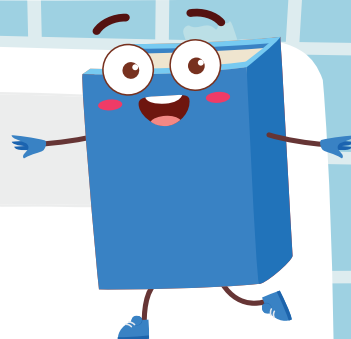
ДОНЕСУВАМЕ ОДЛУКИ ВО ГРУПА

ПОТСЕТИ СЕ:

Како се донесуваат решенија за некој проблем во одделенската заедница?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Прочитај ги двете ситуации, размисли и одговори која од нив ја одобруваш, а која не ја одобруваш. Објасни го твојот избор:
  - На одморот пред да започне часот по ликовно образование Васко забележа дека му го нема блокот. Се налути и со навредливи зборови го обвини Денис дека тој му го украл блокот. Денис се налути и му го фрли моливот во корпата за отпадоци. Настана голема караница во која се вмешаа сите ученици и секој зазеде страна: едните го бранеа Васко, а другите Денис, но никој од нив не попушташе.
  - Наставничката им соопшти на учениците од второ одделение дека ќе истражуваат за земјоделието и трговијата. За таа цел треба да одберат дали ќе посетат пазар или продавница за овошје и зеленчук. По часот Фадил, кој е претседател на одд. заедница, свика состанок за да се одлучува што ќе одберат.
2. На кој начин одделенската заедница во вториот пример донесе решение на проблемот?
3. Што треба да постои за одделенската заедница успешно да работи?
4. На кој начин треба да ги донесуваат одлуките членовите на одделенската заедница?
5. Што треба да се почитува при донесување одлуки во одделенската заедница?
6. Што би направиле доколку некој ги прекрши правилата кои заеднички ги донесовте?

- За одделенската заедница успешно да работи треба да донесете
- правила за работа. Правилата се донесуваат заеднички. Тие помагаат
- групната работа правилно и успешно да се одвива. Секој член на
- одделенската заедница придонесува за успешна работа доколку
- ги почитува донесените правила. Доколку некој не ги почитува и ги
- прекршува правилата на групата, треба да ги прифати последиците.

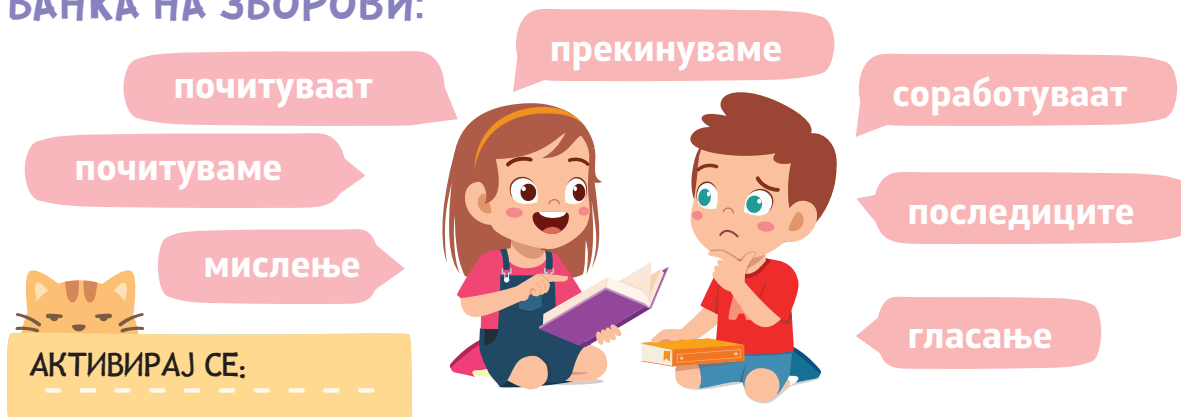

ЗАДАЧА

1. Со допишување на исказот, одговори како треба да се однесуваш кога работиш во група, односно кога работите во одделенската заедница. Користи ги понудените зборови од банката на зборови:

- а) Секој од нас има право да го искаже своето _____.
- б) Кога некој зборува не треба да го _____.
- в) Треба да го _____ туѓото мислење.
- г) Одлуките ги донесуваме по пат на _____.
- д) Членовите треба меѓусебно да се _____ и _____.
- ѓ) Доколку некој ги прекрши правилата, треба да ги прифати _____.

БАНКА НА ЗБОРОВИ:

Заеднички одредете ги правилата за работа. Притоа придржувајте се до правилото дека секој ученик има право да го искаже своето мислење.

Напишете ги на голем лист хартија и истакнете ги во училницата.

Правилата нека ви послужат како водич при одржување на состаноците на одделенската заедница. Договорете се како би постапиле доколку некој ги прекрши правилата.

ПОСАКУВАНИ ОСОБИНИ НА УЧЕНИЦИТЕ

КАКО ДО УСПЕХ?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Учениците од второ одделение се договорија да организираат еколошка акција за селектирање на отпадот од училишниот двор. Кога започна акцијата, Рената седна на клупата во дворот и се преправаше дека ја врзува патиката, ја закопчува јакната, па потоа проверува нешто по џебовите. Ја забележаа нејзините другари, но ништо не рекоа. Тие трудољубиво продолжија да работат.

- Што можеш да заклучиш од овој пример, каква особина поседува Рената, а каква нејзините другарчиња? (Заокружи).

Рената:

- а) љубопитна
- б) не е трудољубива
- в) добра другарка

Другарчињата:

- а) трудољубиви
- б) не се трудољубиви
- в) себични другари

- Каква особина е трудољубивоста?
- Наведи пример кога си бил трудољубив/трудољубива и што си постигнал/постигнала со трудољубивоста? Како се чувствуваше тогаш?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

2. Дона и Дамир одат во второ одделение и од неодамна почнаа да играат кошарка. Сè уште немаат дадено ниту еден кош. Сите им велат дека се мали, но нивната најголема желба е да научат да играат кошарка како професионалните кошаркари. Затоа секое попладне, откако ќе ја завршат домашната работа вежбаат да играат кошарка во својот двор. Тие беа упорни и истрајни и цела недела се трудеа да дадат кош. Конечно успеаја. Беа пресреќни. Истрајноста се исплати.

- Што можеш да заклучиш од овој пример, каква особина поседуваат Дона и Дамир? (Заокружи).

Тие се:

- а) себични
- б) весели

- в) истрајни
- г) љубопитни

- Каква особина е истрајноста?
- Наведи пример кога си била/бил истрајна/истраен во некоја работа. Што си постигнала/постигнал? Како се чувствувааше тогаш?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

3. Наставничката на учениците од второ одделение им објаснуваше како изгледа селото, а како градот. Кога отиде дома Ивица посака да дознае како изгледаат селата во светот. Ја замоли неговата постара сестра да му помогне да истражи на интернет, но пребаруваше и низ весниците да открие нешто ново, што не го знаел до сега. На наредниот час по општество Ивица пријатно ги изненади наставничката и другарчињата со неговото истражување. Тој беше љубопитен да открие нешто ново. Тоа ќе му користи за повеќе да научи.

- Што можеш да заклучиш од овој пример, каква особина поседува Ивица? (Заокружи).

Ивица е:

- а) љубезен
- в) љубопитен
- б) себичен
- г) истраен

- Каква особина е љубопитноста?
- Наведи пример што си постигнала/постигнал со љубопитноста? Како се чувствуваше тогаш?

- Што заклучи од претходните примери, кои особини треба да ги имаш за да постигнеш успех во учењето?

Трудољубивост, истрајност и љубопитност се позитивни ообини кои водат кон успех во учењето. Тоа се особини кои ги стекнуваш во домот, училиштето и секојдневната комуникација со другите. Секогаш труди се да бидеш трудољубив, истраен во работата и љубопитен да откриваш нови нешта.

ЗАДАЧА

- Поврзи ги исказите од колоните за да составиш реченица која ќе ги прикаже особините кои треба да ги поседуваш:

Ако сакам да научам течно и точно да читам треба да бидам

трудољубив/трудољубива.

За да научам и дознаам повеќе за сообраќајните правила треба да бидам

љубопитен/љубопитна.

За да бидам задоволен/задоволна од сработеното треба да бидам

истраен/истрајна.

СОРАБОТУВАМ СО ДРУГАРЧИЊАТА

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

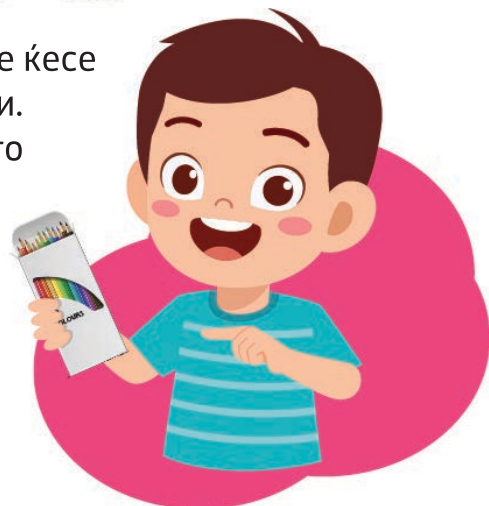
1. Учениците од второ одделение подготвуваат приредба. Секој учествува во некоја точка на приредбата. Леон убаво го научи драмскиот текст. Тој **одговорно** се постави кон својата задача.

- По што заклучи дека Леон одговорно се поставил кон зададената задача?
- Каква особина е одговорноста?
- Наведи пример кога си била/бил одговорна/одговорен во некоја ситуација.
- Што ќе се случи доколку некој не е одговорен кон своите должности?

2. Одејќи низ училишниот ходник Фатмир најде кесе за моливи. Го подигна од подот, но не го отвори. Веднаш го однесе кај својата наставничка и ѝ го предаде. **Чесноста** на Фатмир придонесе Лиле да си го добие назад кесето со моливи.

- Која особина ја поседува Фатмир?
- Што значи да си чесен?
- Наведи пример на ситуација во која ти или некој друг сте се однесувале чесно.
- Што ќе се случи доколку некој не е чесен?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

3. Учениците од второ одделение се договорија да посадат цвеќиња во училишниот двор. Една група ги садеше цвеќињата, а другата група ги полеваше со вода. Кога првата група заврши со работата, им помогнаа на втората група. Учениците од ова одделение **соработуваа** меѓу себе и затоа брзо и успешно завршија со работата.

- Зошто учениците од второ одделение брзо и успешно ја завршија работата?
- Зошто е важно да соработувате меѓу вас?
- Наведи примери како соработувате меѓусебно во вашето одделение.
- Што ќе се случи доколку не соработувате меѓу себе?
- Наведи примери на одговорност, чесност и соработка од секојдневниот живот, надвор од училиштето.

- **Одговорноста, чесноста и соработката** се позитивни особини. Тие
- ти помагаат да бидеш ценет и почитуван од другите. Секогаш труди
- се да бидеш одговорен кон работата и другите, чесен во твоите
- постапки и соработлив во заедничката работа.

ЗАДАЧА

Разгледај ги илустрациите и под нив запиши ги особините на децата кои се прикажани:

ОДНЕСУВАЊЕ ВО УЧИЛИШТЕ

КАКО КОМУНИЦИРАМ?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Разгледај ги илустрациите, прочитај што разговараат другарчињата меѓу себе и објасни како се однесуваат еден кон друг:

Ти благодарам
што ми помогна
да ја решам
задачата.

Го најдов
овој молив.
Можеби е
твој?

Да, многу ти
благодарам!

Во четврток ќе имаме
натпревар во тенис.
Ќе сакаш ли да ни се
придружиш во екипата?

Да, со
задоволство!

ЗАДАЧА

- Размисли како комуницирате во вашето одделение. Кои зборови најчесто ги користиш кога комуницираш со твоите другарчиња? (Запиши ги во празните облачиња).

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Со кои зборови ќе побараш помош од твоето другарче? Како ќе се чувствуваш доколку некој не сака да ти помогне? А како ќе се чувствуваш ако не те повикаат заедно да играте или некој те навредува?
- Опиши ситуација која си ја видел/слушал или ти се случило тебе некој да користи навредливи зборови или исмејување. Како се чувствувале тие деца или како си се чувствувал/чувствувала ти?
- Како можат да се избегнат таквите ситуации? Што треба да направиш тогаш?

- Возрасните и децата во својата комуникација со другите користат ненасилна комуникација, но понекогаш и насилна комуникација.
- Насилната комуникација е негативно однесување на луѓето.
- Притоа се користат навредливи зборови, исмејување, себичност и неодговорност. Потруди се кога комуницираш да користиш ненасилна комуникација така што ќе користиш убави зборови, ќе ги почитуваш другите и ќе бидеш одговорен во своето однесување. Така ќе бидеш почитуван и сакан од другите.

АКТИВИРАЈ СЕ:

Нацртај стрип од 3-4 сцени во кои ќе прикажеш користење на ненасилна комуникација при решавање на некој проблем во вашата паралелка.

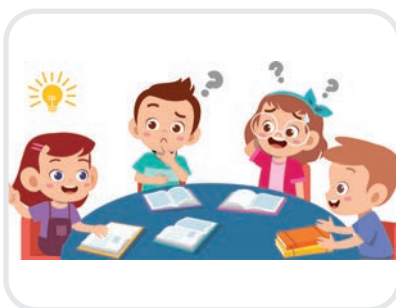
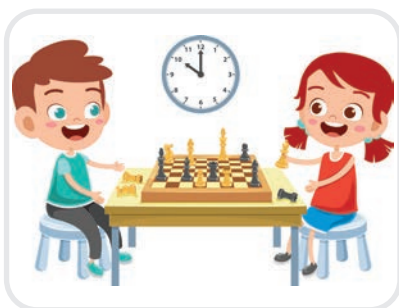
КАКО СЕ ОДНЕСУВАМ?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Разгледај ги илустрациите, одреди кое однесување го оправдуваш, а кое не го оправдуваш и објасни зошто? (Ситуацијата која не ја оправдуваш пречкртај ја со црвено).

- Кое правило на однесување е прекршено на прикажаните илустрации?
- Кои ситуации од прикажаните се случиле во твоето одделение? Што беше причината за тие да се случат? Како постапи ти во тие ситуации?
- Кои се последиците од агресивното однесување?
- Објасни на кој начин може да се спречи агресивното однесување на некое твое другарче?

- Секој проблем можеш да го решиш на мирен начин. **Агресивното однесување** е негативна постапка која причинува штета на другите луѓе, околината или себеси. Проблемите решавај ги со разговор, договор и соработка со другите. Така ќе примениш **неагресивно однесување** кое секогаш ќе има успех.

ЗАДАЧА

Разгледај ги илустрациите и размисли која ќе биде последицата од агресивното однесување и како ќе го решиш:

ПРИЧИНА

ПОСЛЕДИЦА

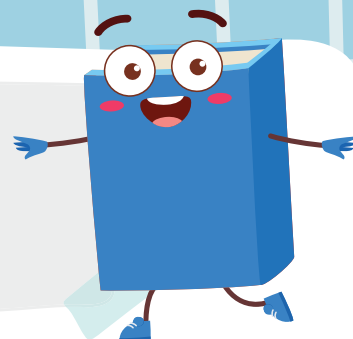
РЕШЕНИЕ

ГО ПОЧИТУВАМ ТУЃОТО МИСЛЕЊЕ

ПОТСЕТИ СЕ:

Кои правила за работа во група ги донесовте во вашата паралелка/одделение?
Како го применувате правилото: Почитувај го мислењето на другиот?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

За време на слободните активности учениците од второ одделение изработуваа робот од отпаден материјал. Првата група сакаше роботот да биде во зелена боја затоа што зелената е боја на екологијата, а другата сакаше да биде во метално-сива боја затоа што роботите се од метал. Се закараа која боја да биде роботот. Никој не го почитуваше мислењето на другиот.

- Зошто се закараа двете групи?
- Како ќе ја решиш оваа ситуација?

Бирсен учи да свири на тапани. Лиле не ги сака тапаните затоа што мисли дека се многу бучни. На училиште Бирсен раскажуваше како се свири на тапани и колку е интересно да се свири на нив. Лиле не ја прекинуваше додека објаснуваше, иако мисли дека гитарата подобро звучи од тапаните. Таа го почитува мислењето на Бирсен, но има и свое мислење.

- Како Лиле покажа дека го почитува мислењето на Бирсен?
- На кој начин Лиле може да го искаже своето мислење?
- Зошто е важно да го почитуваме туѓото мислење?
- Зошто е важно да го искажеш своето мислење?

- За да го почитува некој твоето мислење, треба и ти да го почитуваш неговото. **Почитување на туѓото мислење** ќе покажеш ако:
  - го слушаш додека зборува
  - не го прекинуваш додека зборува
  - го чекаш твојот ред за да го искажеш твоето мислење
  - бидеш љубезен кон другиот иако не се согласуваш со неговото мислење
  - своето мислење го искажеш без да се караш.

ЗАДАЧА

Разгледај ги илустрациите и во празното крулче постави го знакот ако мислиш дека се почитува туѓото мислење, а знакот каде не се почитува и објасни како треба да се реши ситуацијата во која не се почитува туѓото мислење:

- Мерсиха: Нестрплива сум да почнеме да истражуваме за животните. Многу ги сакам жирафите, мислам дека се најубавите суштества на оваа планета.
- Петар: Хмм, според мене тоа се делфините, но сепак сакам да научам нешто и за жирафите.

- Кујтим: Денес ќе играме фудбал, затоа што фудбалот сите го сакаат.
- Влатко: Не е точно! Ракометот е поинтересен затоа што е брз спорт, фудбалот воопшто не е интересен.
- Кујтим: Не, не, јас решив: фудбал и ништо друго.
- Влатко: Епа и јас решив: или ракомет или ништо.

СИТЕ СМЕ ЕДНАКВИ – МОМЧИЊА И ДЕВОЈЧИЊА

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Во училиштето има оглас за пријавување на членови во клубот за одгледување цвеќиња. Се пријавија сите девојчиња од одделението. Кога Јане сакаше да се пријави, неговите другари почнаа да го предомислуваат: „Во тој клуб одат само девојчиња“, „Што? Да не си девојче?“

- Што мислиш за однесувањето на другарите на Јане?
- Зошто момчињата не се пријавиле? Дали го одобруваш тоа?
- Како би постапила/постапил на местото на:

Јане: _____

Другарите: _____

Другарките: _____

2. Учениците од второ одделение организираат роденденска забава за нивното другарче.

Секој си доби задолжение: момчињата да ги донесат потребните работи, а девојчињата да ја украсат тортата. Мерал многу сакаше да им помогне на момчињата, но другарките ја спречија: „Ти си девојче и треба да ни помогнеш нам“.

- Се согласувам како учениците ги поделија задолженијата (заокружи и дополни).

ДА

Затоа што:

НЕ

Затоа што:

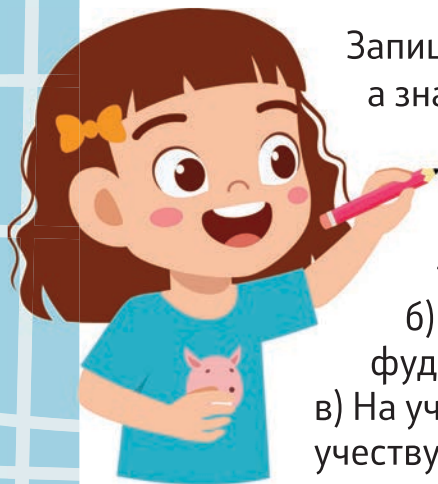

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

3. Наведи пример ако некогаш си била/бил спречена/спречен од некого да направиш нешто затоа што си девојче/момче. Како си постапила/постапил тогаш? Како се чувствувааш?
4. Дали постојат активности кои се соодветни само за момчиња и само за девојчиња?

ЗАДАЧА

Запиши го знакот покрај исказот со кој се согласуваш, а знакот покрај исказот со кој не се согласуваш и објасни зошто:

- а) Момчињата не треба да вежбаат балет затоа што тоа е за девојчиња. _____
- б) Девојчињата не треба да играат фудбал, затоа што фудбал играат само момчиња. _____
- в) На училишната приредба во музичката точка треба да учествуваат и момчиња и девојчиња. _____

АКТИВИРАЈ СЕ:

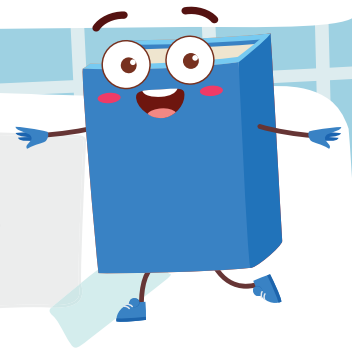
Во текот на една седмица во табела во една колона забележувај примери на неправедна поделба на момчиња и девојчиња, а во втората колона запишувај примери на праведно однесување кон момчињата и девојчињата. На крајот избројте ги резултатите и дискутирајте во која колона има повеќе случаи, зошто има и што може да се направи во врска со тие примери.

СИТЕ СМЕ ЕДНАКВИ – ЈАЗИКОТ НЕ Е ПРЕЧКА ЗА ДРУЖЕЊЕ

ПОТСЕТИ СЕ:

На кој јазик зборуваш?
Дали имаш другарчиња кои зборуваат на друг јазик?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Разгледај ја илустрацијата и претпостави на кој јазик зборуваат другарчињата меѓу себе:

- Од каде знаеш дека зборуваат на тој јазик?
- Дали сите деца на игралиштето зборуваат на ист јазик?
- Момчињата со топката зборуваат на различни јазици, но сепак се разбираат меѓу себе. Објасни како успеваат да се разберат меѓу себе.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

2. Претпостави што разговараат другарчињата меѓу себе.
Замисли дека разговараат на различни јазици.

- Како се однесуваат еден кон друг?

3. Што ќе направиш ако некој ти се обрати на друг јазик?
4. На кои јазици се зборува во твоето училиште?
5. Како се разбираш со другарчињата кои зборуваат други јазици во училиштето?
6. Што ќе направиш ако некој не го разбира твојот јазик, а треба да се договорите за утрешниот натпревар во тенис?

- Луѓето зборуваат на различни јазици. Без разлика на кој јазик зборувате ти и твоето другарче, треба да се почитувате меѓу себе. Така полесно ќе се разберете. За подобро да можете да комуницирате меѓу себе, обиди се да го научиш јазикот на другарчето, а тоа твојот јазик.

АКТИВИРАЈ СЕ:

- Откриј како ќе кажеш ЗДРАВО на турски јазик, албански јазик, ромски јазик, српски јазик и босански јазик.
- Дали знаеш како се вика ЗДРАВО на некој друг јазик и доколку знаеш кажи им на другарчињата.

СИТЕ СМЕ ЕДНАКВИ – УЧИМЕ ЗАЕДНО

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

Според илустрацијата и објаснувањето на неа, одреди што можат/знаат, а што не можат/не знаат децата кои се прикажани:

- Каква помош или поддршка им е потребна на децата од илустрацијата?
- Како можеш да им помогнеш?
- На кое дете му треба најмногу помош?
- Размисли и кажи дали некогаш ти треба помош за нешто? Кој може да ти помогне? Како може да ти помогне?
- Размисли и кажи како ти си помогнал/помогнала на некое твое другарче кому му требало помош или поддршка.

Секое дете знае и умее нешто да прави, но има некои работи што не може или не умее да ги прави. За тоа му треба помош и поддршка од другите. На некои деца им треба помала, а на некои поголема помош. Некои деца имаат потешкотии со одењето и им треба помош за да преминат некоја препрека или да завршат некоја друга физичка активност. Некои деца имаат потешкотии со видот. Ним им треба помош безбедно да се движат низ просторот или да читаат. Некои деца имаат потешкотии со говорот. Ним им треба поддршка за да можат да се разберат со другите деца. Некои деца имаат потешкотии со слухот. И ним им треба поддршка за да разберат што зборуваат другите.

Децата, а и возрасните треба да се почитуваат меѓу себе без разлика на тоа колкави се нивните **МОЖНОСТИ**. Тоа ќе го покажеш ако го почитуваш нивното мислење, им помогнеш и се трудиш да ги надминеш разликите меѓу вас.

ЗАДАЧА

- Прочитај ги прашањата и заокружи го одговорот за којшто мислиш дека е соодветен:

1. На Сузана ѝ падна учебникот на подот. Не може да го земе затоа што се движи со помош на количка и не може да се наведне. Што треба да направи Ане која го виде тоа:

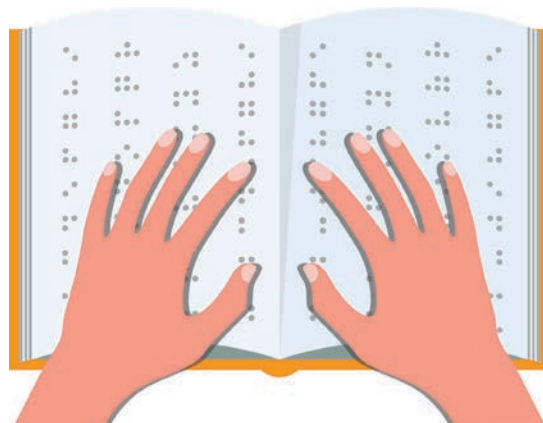
- а) да ѝ го подаде учебникот
- б) да остави некој друг тоа да го направи
- в) да се преправа дека не видела

2. Во твоето одделение имаш другарче со намален слух. На кој начин ќе му помогнеш на твоето другарче за да те разбере што му зборуваш:

- а) силно ќе викам за да ме слушне
- б) ќе зборувам бавно за да може да следи што зборувам и да „чита од усни“
- в) ќе се потрудам да го научам знаковниот јазик за полесно да се разбираме

ДАЛИ ЗНАЕШ ДЕКА:

Луѓето кои имаат оштетување на видот користат посебно писмо кое се нарекува Брајово писмо. Тоа е составено од испакнати точки и се користи со допир на прстите.

**ДАЛИ
ЗНАЕШ
ДЕКА:**

Луѓето кои имаат оштетување на слухот и/или говорот користат знаковен јазик со помош на рацете и прстите. Исто така можат да следат што зборуваш читајќи ги зборовите од твоите усни.

Еднорачна азбука

Буква А

Буква В

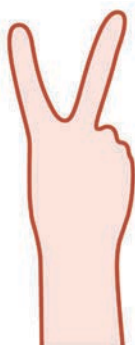
Буква Д

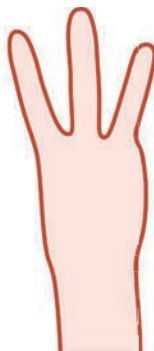
Буква И

Бројот 1

Бројот 2

Бројот 3

Бројот 4

Бројот 5

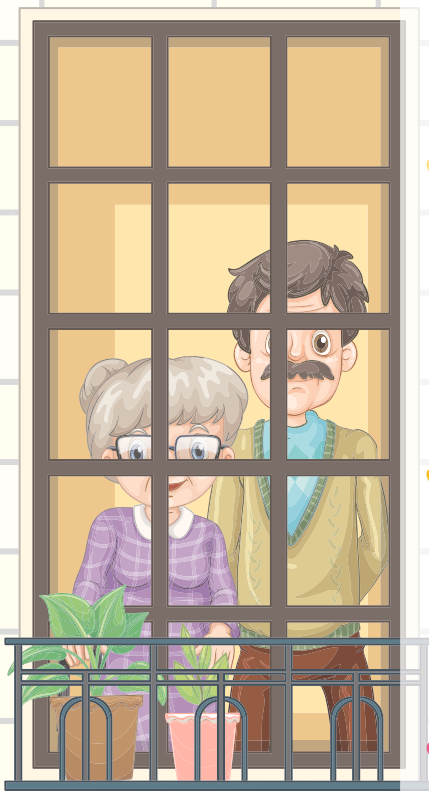

АКТИВИРАЈ СЕ:

Со помош на наставничката/наставникот на интернет пронајдете како да го научите знаковниот јазик. Потрудете се да научите некои букви или фрази кои ќе ви помогнат да комуницирате со вашето другарче со оштетен слух или потешкотии во говорот.

ТЕМА 2: ВО ДОМОТ

ТЕМА 2: ВО ДОМОТ

✓ ПОШИРОКО СЕМЕЈСТВО И СЕМЕЈНИ ПРОСЛАВИ:

- Моето пошироко семејство
- Моето семејство прославува
- Како се подготвувам за прослава

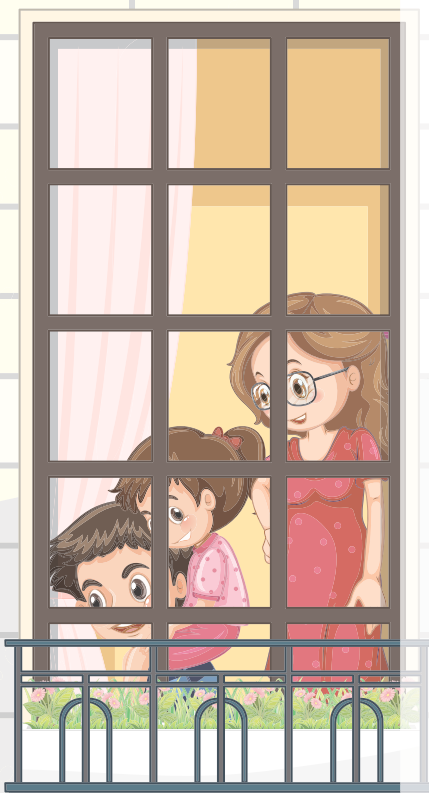
✓ ПРОСТОРИИ, МЕБЕЛ И АПАРАТИ ВО ДОМОТ:

- Простории и мебел во мојот дом
- Апарати во домот и безбедно ракување со нив

✓ ПОСАКУВАНИ ОСОБИНИ НА ДЕЦАТА ВО ДОМОТ

✓ ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИ НЕПОГОДИ:

- Пожар
- Поплава
- Земјотрес

Моето семејство е составено од ..... членови.

Нивните имиња се: .....

.....

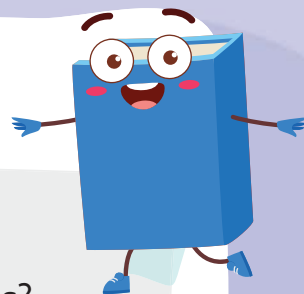
Живеам во (куќа/стан) .....

ПОШИРОКО СЕМЕЈСТВО И СЕМЕЈНИ ПРОСЛАВИ

МОЕТО ПОШИРОКО СЕМЕЈСТВО

ПОТСЕТИ СЕ:

Од кои членови е составено твоето семејство?
Кои други членови на семејството знаеш, а не живеат со вас?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Аделина е на излет со нејзиното семејство: мајка ѝ, татко ѝ, сестра ѝ, помалото братче и членовите на нејзиното пошироко семејство: братучедите, вујко ѝ, вујна ѝ, тетка ѝ, баба ѝ, дедо ѝ, чичко ѝ и стрина ѝ. Кога пристигнаа сите, направија фотографија за да се сеќаваат на денот кога се собра целото потесно и пошироко семејство заедно. Дома, Аделина ја разгледуваше фотографијата и ја праша мајка ѝ: – Мамо, зошто вујко Тарик не можам да го викам тетин?

- Која е разликата меѓу вујко и тетин?
- За кои роднини велиш дека ти се братучеди?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

2. Одреди ги роднинските врски како во примерот:

- а) чичко е брат на таткото .....
- б) стрина е .....
- в) вујко е .....
- г) вујна е .....
- д) тетка е .....

3. Што си им ти на твоите тетка/чичко/вујко?

.....

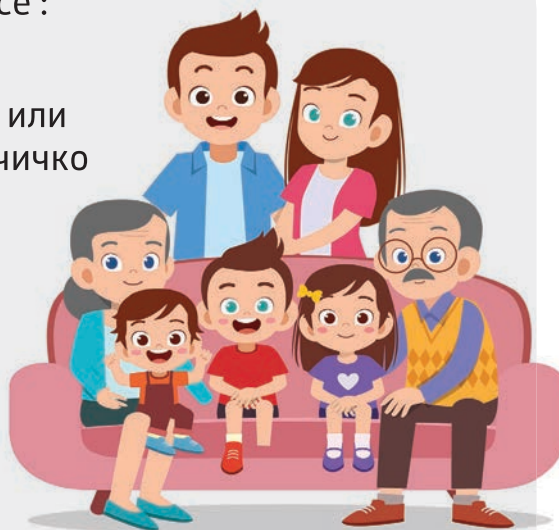
4. На кој начин им покажуваш на членовите на твоето пошироко семејство дека ги сакаш и почитуваш?

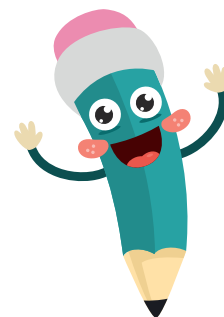
Членови на **поширокото семејство** се :

Баба и дедо (родители на твоите родители), тетка (сестра на татко ти или мајка ти), тетин (сопруг на тетка ти), чичко (брат на татко ти), стрина (сопруга на чичко ти), вујко (брат на мајка ти), вујна (сопруга на вујко ти) и братучеди.

Сите овие се твои роднини со кои треба да се почитувате, дружите, помагате и поддржувате.

ЗАДАЧА

1. Објасни како си поврзана/поврзан со членовите на твоето пошироко семејство:

а) Моето слободно време сакам да го поминувам со

.....

б) Најинтересно ми е со

.....

в) На излет сакам да одам со

.....

г) Најмногу ми помага

.....

МОЕТО СЕМЕЈСТВО ПРОСЛАВУВА

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

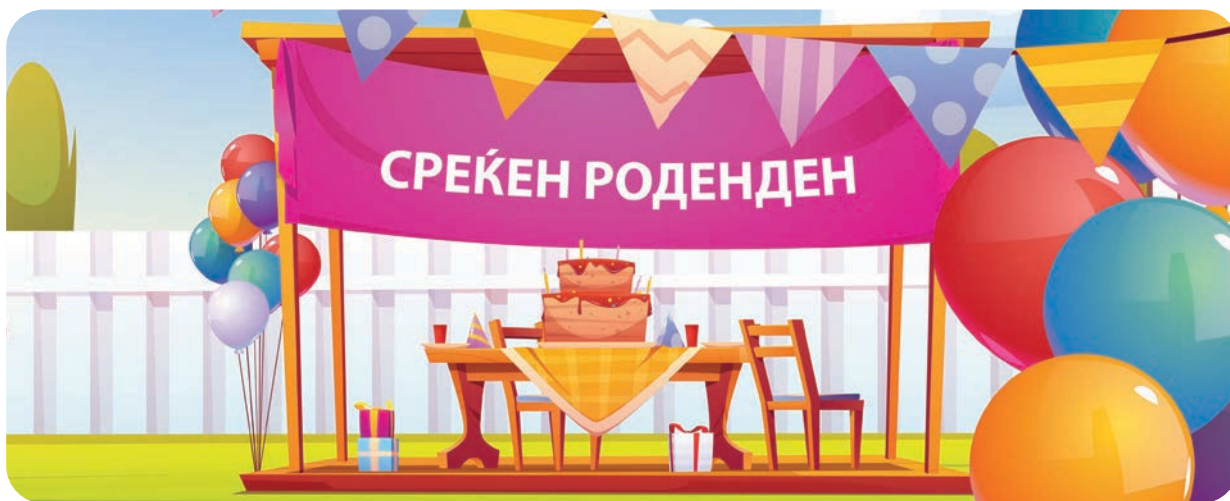
Андреа има роденден. Пресреќна е затоа што на роденденот ќе ѝ дојдат многу гости. Дури ја научи и песничката „Роденден“ за да може да ја пее заедно со гостите. Таа знае што треба да прави кога ќе пристигнат гостите. Еве што рече:

- Најпрво ќе се поздравам со нив и ќе им кажам: „Добре дојдовте на мојот роденден“. Ќе се заблагодарам на подарокот и нема да негодувам ако не ми се допаднал подарокот затоа што тоа не е културно.
- Потоа ќе им понудам да седнат и да се чувствуваат добредојдено.
- Кога ќе дојде ред да ја сечеме тортата, ќе ја испееме песничката, а потоа ќе ги дувнам свеќичките. И да, ќе замислам желба.
- Пред да си одат гостите уште еднаш ќе им се заблагодарам што дојдоа.

Одговори:

- Како треба да се однесуваш на роденден?
- Зошто се прославува роденден?
- Кои други прослави во семејството ги знаеш?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

Ова семејство се собрало да го прослави именденот на баба Марија.

- Зошто се прославува именден?
- Како се честита именден?

Ова семејство се собрало да ја прослави домашната слава.

- Зошто се прославува домашната слава?
- Кога се прославува домашната слава?
- Како се честита слава?

Ова семејство прославува свадба:

- Зошто се прославува свадба?
- Доколку си присуствувал/присуствувала на свадба опиши како се прославува.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

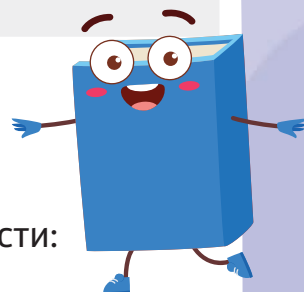
- На кои други семејни прослави во твоето или поширокото семејство си присуствувал/присуствувала?
- Како треба да се однесуваш на семејна прослава?

- Во твоето потесно и широко семејство се организираат
- **семејни прослави** како што се роденден, именден, слава,
- свадба. Кога присуствуваш на вакви прослави треба да се
- однесуваш културно, љубезно и пристојно кон останатите,
- а доколку си домаќин на прославата треба да бидеш и
- гостопримлив и љубезен кон гостите.

Што треба да правам кога сум на гости или кога чекам гости:

- Се поздравувам со гостите.
- Кога се поздравувам љубезно се насмевнувам и ги гледам во очи.
- Им посакувам добредојде.
- Не зборувам прегласно и не викам.
- Ако ми треба нешто, љубезно ќе го замолам домаќинот/домаќинката на прославата.
- Кога си одам исто така се поздравувам со останатите гости и домаќините.
- Пред одење се заблагодарувам на домаќините за пречекот.

ЗАДАЧА

Дополни ги следниве искази

а) Кога одам на некоја прослава се поздравувам со зборовите:

.....

б) Кога доаѓаат гости на мојата прослава ги поздравувам со зборовите:

.....

в) За време на прославата треба да се однесувам

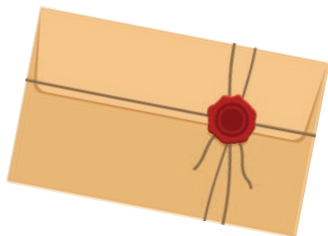
.....

АКТИВИРАЈ СЕ:

1. Направи покана за прослава која ќе ја прославувате во твоето семејство. Не заборавај во неа да напишеш време, место и повод за прославата. Украси ја, напиши ја, а потоа испрати ја или лично достави ја до личноста која сакаш да присуствува на таа прослава.

2. Направи честитка со која ќе честиташ некоја прослава на член на потесното или поширокото семејство. Честитката украси ја и напиши ги твоите искрени желби по повод прославата.

КАКО СЕ ПОДГОТВУВАМЕ ЗА ПРОСЛАВА

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

На Онис му се наближува роденденот. Радосен е што ќе има гости. Но пред да дојдат гостите, Онис и неговите родители ја подготвуваат роденденската прослава. Неколку дена претходно Онис им испрати роденденски покани на членовите на поширокото семејство, но и на своите другарчиња и соседи.

Пред прославата мајка му и брат му ја украсија собата каде што ќе дојдат гостите. Татко му и сестра му ја наместија свечената трпеза. А тортата? Тортата ја украсија Онис и неговата другарка Маја. Потоа Онис се облече во чиста и убава облека, а тоа го направија и членовите на неговото семејство. Сè беше подготвено за пречек на гостите.

- Како се подготвуваш за твојот роденден?
- Како се подготвуваш ако си поканет на роденден?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- Што облекуваш кога прославуваш или одиш на прослава?
- Како би се облекла/облекол доколку сте поканети на свадба?
- Што од предложеното би облекол/ облекла ако треба да одиш на роденден:

- По што препознаваш дека трпезата е свечена, а не секојдневна?

- Разгледај ја илустрацијата, размисли и објасни како се однесуваат децата за време на јадење.
- Што не одобруваш од нивното однесување?
- Како треба да се однесуваат?

Како се однесувам за време на јадење:

- Пред јадење ги мијам рацете со сапун и вода.
- Доколку јадам со други луѓе им посакувам добар апетит.
- Виљушката или лажицата ги држам со десна рака ако сум деснак. Ако користам нож, ножот го држам со десна рака, а виљушката со лева рака.
- За време на јадење и по јадењето се бришам со салфетка.
- Не играм со храната.
- Џвакам со затворена уста и додека џвакам не разговарам.
- По јадење помагам да се раскрене масата.

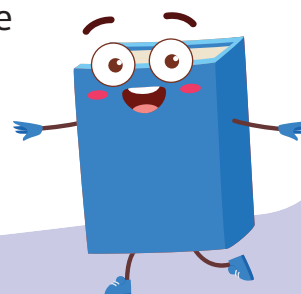

- Прославите се настаните кога нешто се слави. За тие прослави треба да се подготвиш така што ќе им биде пријатно на гостите. Преку твоето однесување за време на прославата ќе покажеш дека си културно, љубезно и воспитано дете.

АКТИВИРАЈ СЕ:

1. Во одделението драматизирајте како треба да организирате и присуствувате на прослава. Дискутирајте кои се правилата за однесување на прослава.
2. Напиши и нацртај правила како треба да се однесуваш за време на јадење.

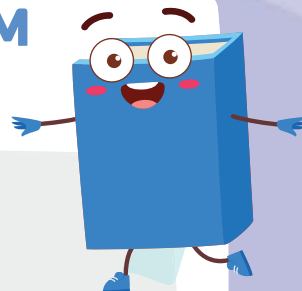

ПРОСТОРИИ, МЕБЕЛ И АПАРАТИ ВО ДОМОТ

ПРОСТОРИИ И МЕБЕЛ ВО МОЈОТ ДОМ

ПОТСЕТИ СЕ:

Кои простории се наоѓаат во твојот дом?
За што служи секоја од тие простории?
Во која просторија најмногу престојуваш?
Во која просторија ти е најпријатно да престојуваш?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. На следната илустрација именувај ги просториите и мебелот во домот:

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

2. Според дадената илустрација опиши го и објасни за што служи мебелот во секоја просторија од домот.
3. Опиши го мебелот во една просторија од твојот дом.
4. Како треба да се грижиш за просториите и мебелот во нив?

- Секоја просторија во домот има своја намена. Според намената
- во просторијата има и мебел кој служи за потребите на
- членовите на домаќинството. Просториите и мебелот во домот
- треба да се одржуваат чисти и уредни.

ЗАДАЧА

Поврзи ги просториите од домот со соодветната илустрација на мебел:

Дневна соба

Детска соба

Подрум/визба

Ходник

Тоалет

АПАРАТИ ВО ДОМОТ И БЕЗБЕДНО РАКУВАЊЕ СО НИВ

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

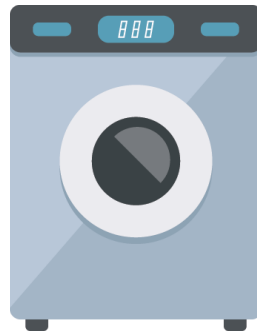
1. Татко му на Теодор сака да направи палачинки. Набави масло, јајца, брашно и млеко. Откако ќе ги испржи ќе ги намачка со мармалад.

- Со што ќе ги измеша состојките?
- На што ќе ги пржи палачинките?
- Каде се чуваат мармаладот и јајцата?

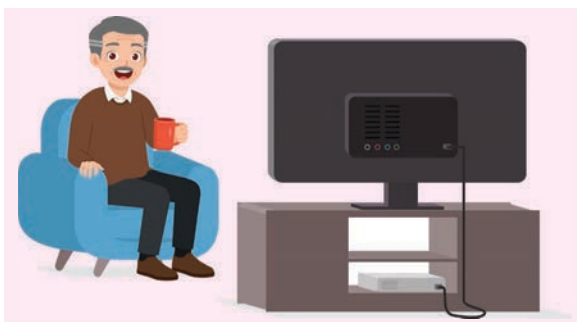
2. Јане се врати од фудбалскиот тренинг. Дресот и шорцевите му беа извалкани.

- Каде треба да ја стави валканата облека?

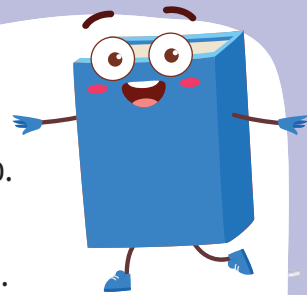

3. Дедо му на Јонуз многу сака да гледа емисии за животинскиот свет.

- Како се вика апаратот на којшто дедо му на Јонуз ги гледа емисиите?

4. Кои апарати ги спомна при одговарање на прашањата?
5. Именувај и други апарати кои се користат во домаќинството.
6. За што служи секој од апаратите кои ги наброи?
7. Опиши го начинот како се користат апаратите кои ги наброи.
8. Со кои апарати умееш да ракуваш?

- Во домот се користат различни апарати. Тие ја олеснуваат
- работата на членовите на домаќинството. Некои апарати
- работат на електрична енергија, а некои на батерија. Избегнувај
- да ракуваш со електричните апарати затоа што постои опасност
- од електричен удар или пожар при неправилно ракување со нив.

ЗАПОМНИ!

Со електричен апарат не смееш да ракуваш доколку си сам/сама дома.

Секогаш проверувај дали електричниот апарат е исклучен после неговата употреба.

ВНИМАВАЈ НА СЛЕДНИТЕ РАБОТИ:

Не користи електричен апарат кој има оштетен кабел.

Не користи електричен апарат со влажни раце.

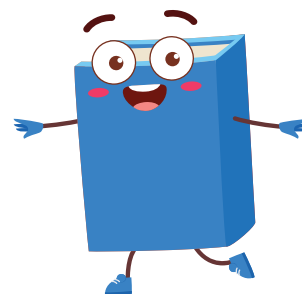
Не го исклучувај апаратот со тегнење на кабелот.

Избегнувај места на кои стои овој знак.

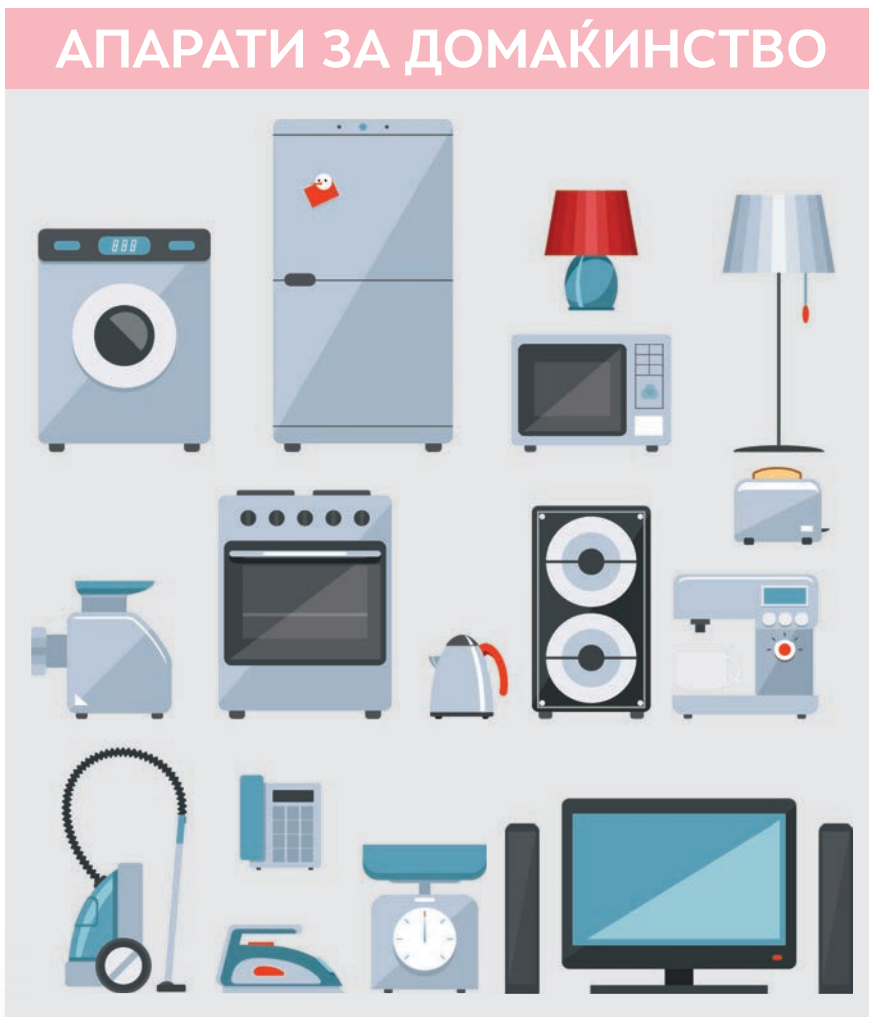
ЗАДАЧА

Разгледај ги илустрациите и одговори на барањата:

- Именувај ги апаратите.
- За што се употребува секој од овие апарати?
- Објасни како се употребува секој од нив.
- Како ќе се заштитиш од несакани последици при користење на наведените апарати во домаќинството?

АПАРАТИ ЗА ДОМАЌИНСТВО

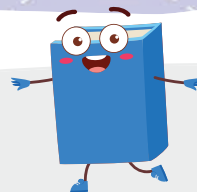

ПОСАКУВАНИ ОСОБИНИ НА ДЕЦАТА ВО ДОМОТ/СЕМЕЈСТВОТО

ПОТСЕТИ СЕ:

Кои се твоите обврски во домот?

Дали се придржуваш кон твоите обврски во домот?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Секогаш кога Мила ги мие забите, ја затвора чешмата за водата да не тече непотребно. Така таа ја штеди водата. Кога легнува да спие го исклучува светлото. Така ја штеди електричната енергија. Наутро го мести креветот и ја остава собата чиста и уредна. Откако ќе појадува, ја раскрева масата. Пред да оди на училиште уште еднаш го проверува училишниот ранец дали ги има потребните учебници, тетратки и училиштен прибор, ја заклучува вратата и оди на училиште. Таа **одговорно** се однесува кон своите обврски.

- Како се однесуваш кон твоите обврски во домот?
- Наброј некои примери за одговорно однесување.
- Зошто треба да си уреден/уредна?

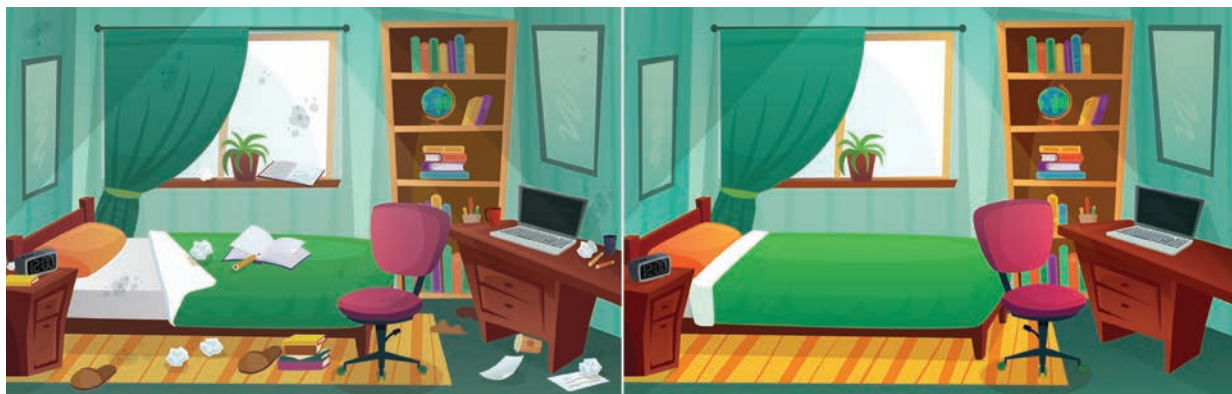
2. Кујтим е **грижливо** дете. Тоа го покажува на разни начини. Се грижи за својата баба: редовно ја посетува, разговара со неа и се распрашува за нејзиното здравје. Тој се грижи и за своето помало братче: му помага да се облече, го учи нови игри и внимава да не се повреди додека игра. Кујтим има мало кученце. Се вика Бакс. Редовно му дава да јаде, го носи на прошетки и игра со него. Кујтим многу го сака своето милениче. Тој се грижи за него.

- На кои начини се грижиш за постарите и помладите членови на семејството?
- На кој начин се грижиш за твоето домашно милениче?
- Наброј некои примери преку кои покажуваш дека си грижливо дете.

3. Марко и Марија се близнаци. Марко секогаш се лути кога Марија после учење ја остава собата неуредна. Книгите се на подот, креветот не е наместен, а играчките се расфрлани низ целата соба. За разлика од неа, работната маса на Марко е уредна, а облеката во неговиот плакар е уредно средена. Марко е **уредно** дете и се грижи за хигиената во домот.

- Што треба да направи Марија за нејзината соба да биде уредна?
- На кој начин покажуваш дека си уредно дете?
- Зошто треба да си уреден/уредна?
- Наброј некои начини со кои можеш да придонесеш за уредноста во домот.

4. Татко ѝ на Фатиме е во градината и сади цвеќиња. Со него е Фатиме и му помага: ги полева цвеќињата кои ги сади татко ѝ.

- Ти си **вредно** дете – ѝ рече татко ѝ.

Мајка ѝ ги повика да ручаат. Фатиме влезе дома и ѝ помогна да го постават ручекот на масата.

- Ти си вредно дете – ѝ рече мајка ѝ.

По ручекот Фатиме ја дочита лектирата која им беше за домашна работа.

- Ти си вредно дете – ѝ рече баба ѝ.

- Што значи да бидеш вреден/вредна?
- На кој начин покажуваш дека си вреден/вредна?
- Зошто треба да си вреден/вредна?
- Наброј неколку примери преку кои ќе докажеш дека си вредно дете.

- Децата и возрасните заеднички се грижат за домот. Да се биде
- одговорен, вреден, грижлив и уреден значи дека се грижиш
- за домот и членовите на семејството. Така меѓусебно си
- покажувате дека се почитувате и сакате.

ЗАДАЧА

Дополни ги исказите со соодветните зборови од банката на зборови:

1. Мојот постар брат редовно му купува леб на нашиот болен сосед. Тој се ..... за него.
2. Јаглика секогаш внимава да ги селектира отпадоците од домот. Таа е .....
3. Мојата сестра секогаш им помага на родителите. Таа е .....
4. Мојот кревет и плакар со облека секогаш се уредни. Јас сум .....дете.

БАНКА НА ЗБОРОВИ:

одговорна

уредно

грижи

вредна

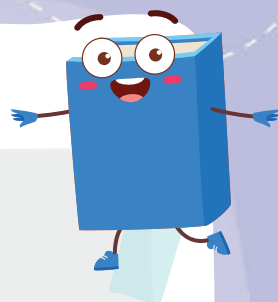

ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИ НЕПОГОДИ

ПОЖАР

ПОТСЕТИ СЕ:

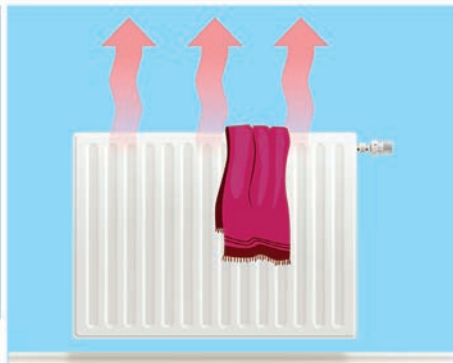
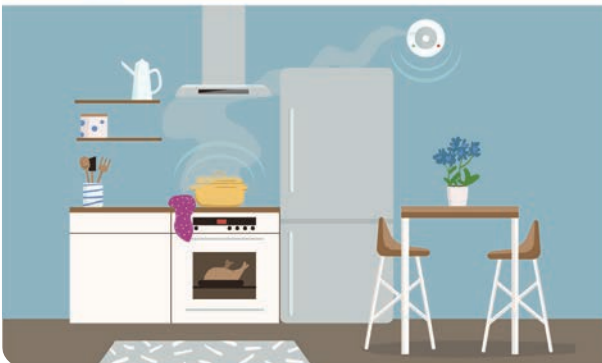
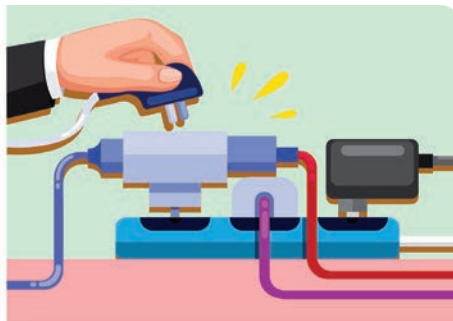
Зошто треба да внимаваш при ракување со електричните апарати во домот?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Разгледај ги илустрациите и објасни кои ќе бидат последиците:

2. Наброј и други примери кои можат да бидат причини за предизвикување пожар во домот.

Како да се заштитиш при пожар?

- Доколку забележиш пожар веднаш повикај некој од возрасните (родителите, соседите или некој минувач покрај твојот дом).
- Повикај пожарна на телефонскиот број 193 или 112. Не заборавај да ја кажеш адресата каде што живееш.
- Веднаш оддалечи се од пожарот што е можно побргу и подалеку.
- Не го гаси пожарот со вода ако тој е предизвикан од електричен апарат.

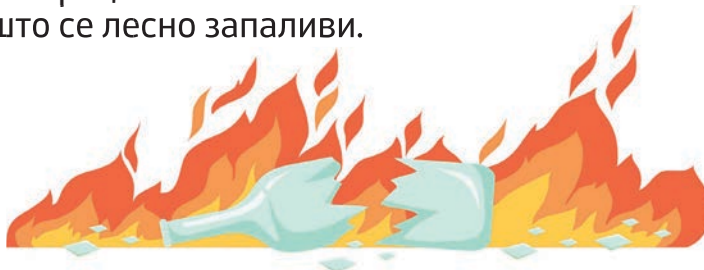

**ДАЛИ
ЗНАЕШ
ДЕКА:**

Понекогаш пожар може да предизвика и стакло кое е несовесно оставено во природата. Тоа се случува ако е подолго време изложено на сончевите зраци и во негова близина има предмети што се лесно запаливи.

ЗАПОМНИ!

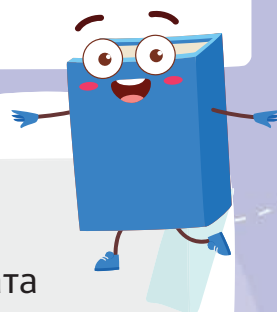
НЕ ИГРАЈ СО ОГАН.

- Пожарот може да настане во домот, но и во твоето непосредно опкружување. Неправилното ракување со електрични апарати,
- невнимателно користење на огнот, играње со запаливи материи
- може да предизвика пожар. Човечката невнимателност е
- најчеста причина за пожар.

ПОПЛАВА

ПОТСЕТИ СЕ:

Зошто по секоја употреба треба да провериш дали чешмата е затворена?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Разгледај ги илустрациите и објасни ги причините за поплава во домот:

2. Наброј и други примери кои можат да бидат причини за предизвикување поплава во домот или природата.

.....

.....

.....

.....

.....

Како да се заштитиш при поплава?

- Доколку забележиш дека поплавата е направена од отворена чешма, веднаш затвори ја.
- Доколку забележиш дека во домот има поплава за која не ја знаеш причината веднаш повикај некој повозрасен или јави се на 112. Од таму ќе ти испратат помош.
- Не се доближувај до извор на електрична енергија и не вклучувај електричен апарат.
- На нозете носи обувки, не гази низ водата бос/боса.
- Не користи храна која била во допир со водата од поплавата.
- Доколку процениш дека нивото на водата се зголемува оддалечи се од местото на поплавата, по можност на некое повисоко место.

ЗАПОМНИ!

СЕКОГАШ ПРОВЕРУВАЈ ДАЛИ СИ ЈА ЗАТВОРИЛ ЧЕШМАТА ПО УПОТРЕБА.

- Поплавата е елементарна непогода. Може да настане во
- природата, но и во твојот дом. Најчеста причина за поплава во
- домовите е пукање на водоводна цевка и оставање на отворена
- чешма. Затоа биди одговорен кога ја користиш водата од
- чешмата.

ЗЕМЈОТРЕС

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Дали некогаш си почувствувал/ почувствувала земјотрес?
2. Што се случува за време на земјотресот?
3. Како се чувствуваше тогаш?
4. Дали знаеш како да се заштитиш при земјотрес?

- Земјотресот е елементарна непогода која се случува во природата, но последиците ги чувствува човекот. Земјотресот не може да се спречи, но постојат упатства за заштита при земјотрес.

Како да се заштитиш при земјотрес?

- Кога ќе почувствуваш земјотрес не паничи.
- Доколку си во можност излези од домот и побарај го најблискиот излез за да излезеш надвор.
- Никогаш не го користи лифтот за да побегнеш побрзо.
- Додека трае земјотресот тргни се од прозорците, стаклените предмети и изворите на електрична енергија.
- Побарај засолниште во домот кое ќе те заштити, на пример цврста маса, носечки сид во станот/куќата. При тоа клекни и заштити ја главата со твоите раце.
- Доколку си на отворен простор оддалечи се од зградите, повисоките куќи и електричните кабли на бандерите.

ЗАДАЧА

1. Под илустрациите напиши која елементарна непогода ја препозна:

2. Опиши што треба да правиш при:

- а) поплава
- б) пожар
- в) земјотрес

3. Еден ден вторачето Мире погледна кон дворот од соседот Бурхан. Забележа дека по ѕидот на неговата кука тече вода. Што треба да направи Мире во тој случај? (напиши или нацртај во празното поле):

ТЕМА 3: НАСЕЛЕНО МЕСТО

ТЕМА 3: НАСЕЛЕНО МЕСТО

✓ НАСЕЛЕНО МЕСТО:

- Град/село
- Објекти во градот

✓ ЖИВОТОТ ВО СЕЛО И ЖИВОТОТ ВО ГРАД:

- Од нива до трпеза
- Село или град?

✓ СООБРАЌАЈОТ ВО НАСЕЛЕНО МЕСТО:

- Јас како пешак
- Јас како велосипедист
- Како се однесувам во јавен превоз?

Јас живеам во (грамот/селото).....,
но имам другарче кое живее во (грамот/селото) .....

.....

Го сакам моето место на живеење затоа што:

.....
.....
.....
.....

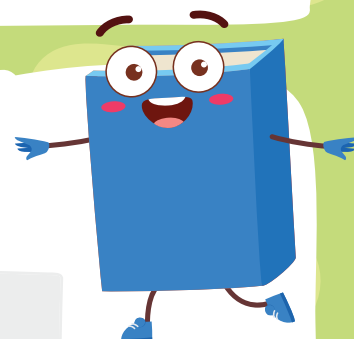

НАСЕЛЕНО МЕСТО

Град/село

ПОТСЕТИ СЕ:

Како изгледа градот, а како изгледа селото?
Именувај градови/села кои си ги посетил/посетила.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

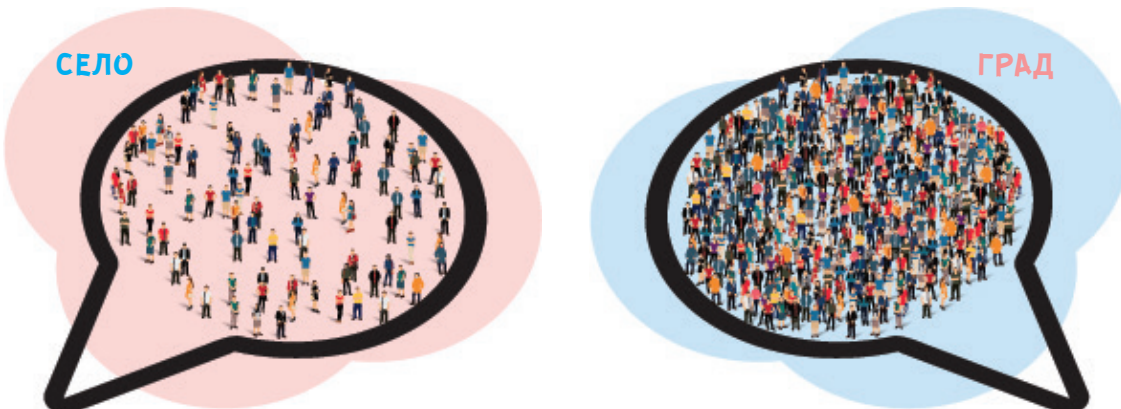
1. Разгледај ги илустрациите, препознај која илустрација прикажува село, а која град и објасни по што ги препозна?

2. Што зафаќа поголема површина: градот или селото?

3. Според илустрацијата процени каде има повеќе жители: во селото или градот?

Село е помало населено место. Тоа зафаќа помала површина и има помалку жители.

Градот е поголемо населено место. Градот зафаќа поголема површина и има повеќе жители од селото.

4. Разгледај ги илустрациите и наброј ги разликите меѓу живеалиштата во селото и живеалиштата во градот:

5. Кои објекти ги препозна на илустрацијата со село? За што служат тие?

6. Кои објекти ги препозна на илустрацијата со градот? За што служат тие?

7. Опиши еден селски двор.

8. Опиши градска населба.

Куќите во селата имаат сопствени дворови, а некои од нив имаат штала, магацин, градина и овоштарник. Повеќето селски домакинства одгледуваат домашни животни и птици.

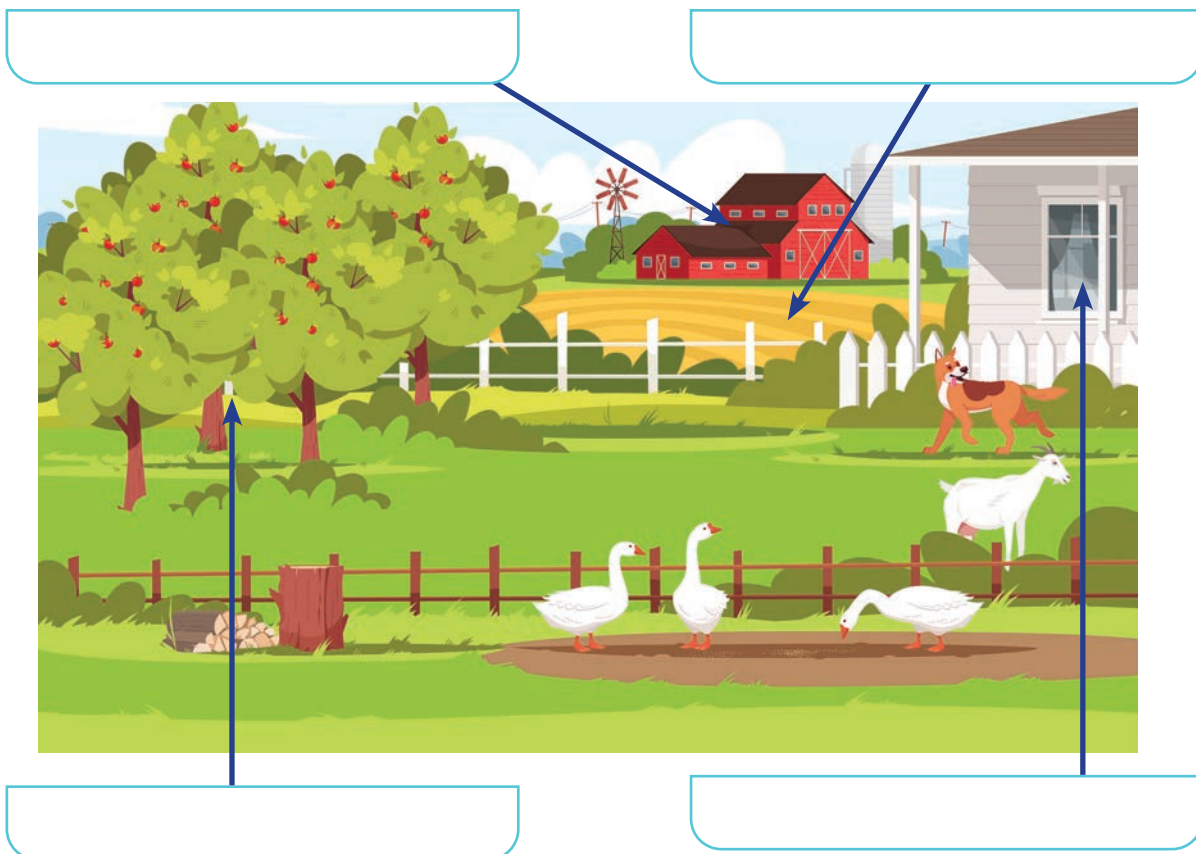
Некои села сè повеќе се развиваат и заличуваат на градска средина. Имаат уредени улици, паркови, училишта и други објекти кои им го олеснуваат животот на жителите.

Во градот луѓето живеат во згради или куќи. Во зградите има станови и секоја зграда има заеднички двор. Некои станови имаат придружни објекти како гаражи и подруми.

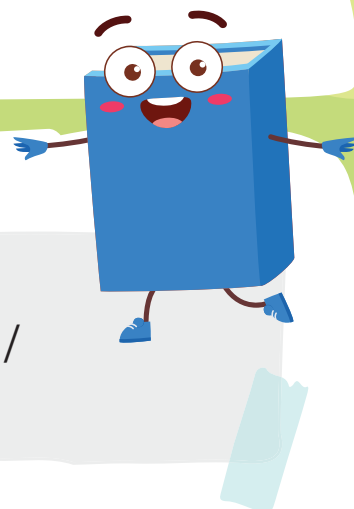

ЗАДАЧА

На следнава илустрација во празните полиња запиши што препознаваш:

ОБЈЕКТИ ВО ГРАДОТ

ПОТСЕТИ СЕ:

За кое населено место велиме дека е град?
Наброј некои позначајни објекти кои си ги видел/
видела во градот?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Разгледај ја илустрацијата и наброј кои објекти ги има, а кои ги нема во твојот град или градот кој е најблиску до твоето место на живеење:

2. За што служи секој од објектите/институциите кои ги наброи?
3. Кои од воочените објекти ги има и во селото?
4. Именувај ги професиите на вработените кои работат во овие институции и објекти.
5. Како треба да се однесуваш кога влегуваш во некоја институција?

Институции со кои се карактеризираат градовите се: болница, полициска станица, противпожарна служба, трговски центар, банка, музеј, театар, градска библиотека. Нивните услуги ги користат луѓето за разни цели.

ЗАДАЧА

Дополни каде треба да одат или да се обратат твоите другарчиња:
Аднан сака да купи патики. Со неговите родители треба да оди во _____.

Софија сака да позајми книга. За тоа таа треба да оди во _____.

Санела ја боли грлото. Нејзините родители ја однесоа во _____.

Мартин забележа дека нешто гори во блиската шума. За тоа треба да ја информира _____.

Јане и Музафер сакаат да гледаат театарска претстава. Затоа се договорија да одат во _____.

Наставничката им кажа на учениците од второ одделение дека ќе посетат место каде што можат да дознаат нешто повеќе за минатото на нивното место на живеење. Тие ќе одат во _____.

АКТИВИРАЈ СЕ:

Соберете фотографии од вашиот град или најблискиот град до вашето место на живеење. Одберете фотографии кои прикажуваат болница, полициска станица, противпожарна служба, трговски центар, банка, театар, музеј, градска библиотека. Поделете се во групи и со помош на картонски кутии изработете ги нивните намалени модели. Откако секоја група ќе ги изработи моделите, составете ги во една целина. Дискутирајте што уште му е потребно на градот за тој да биде поубав.

ЖИВОТОТ ВО СЕЛО И ЖИВОТОТ ВО ГРАД

Од нива до трпеза

ПОТСЕТИ СЕ:

Од што се прави лебот?
Ако некогаш си видел/видела како се прави леб,
опиши ја постапката.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Прочитај го текстот и опиши ја постапката на добивање леб.

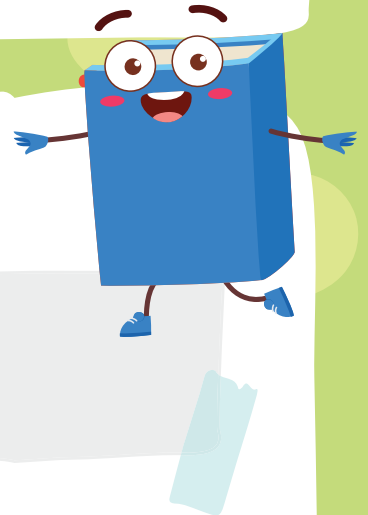
Мерсиха живее во град. За појадок најмногу сака да јаде кифла и млеко, но не секогаш може да ја изеде целата кифла. Кога баба ѝ ќе забележи дека Мерсиха остава парче од кифлата ѝ вели:

- Мерсиха, цени го трудот на земјоделецот, не го оставај парчето кифла.

Мерсиха се чуди што ѝ зборува баба ѝ:

- Бабо, за каков земјоделец ми зборуваш кога кифлите ги купуваме од продавница.

Тогаш баба ѝ ѝ ја раскажа приказната за патот на лебот: **Од зрно до леб.**

Пченицата
расте и зрее.

Земјоделецот ја
ора нивата и ја
сее пченицата.

Ги одвојува зрната
од пченицата.

Земјоделецот
ја жнее зрелата
пченица.

Пченицата се носи
во мелница каде што
се меле и се добива
брашно.

Брашното се носи до продавниците
или фабриките за правење леб и
бели печива. Од тука купуваме готов
производ: леб или бели печива.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Од каде доаѓа млекото во пакувањето тетрапак кое го пиеш?
2. Кој ги одгледува домашните животни?
3. Разгледај ја илустрацијата и опиши го патот на млекото од фарма до твојата трпеза:

Луѓето во селата најмногу се занимаваат со **сточарство** и **земјоделеие**.

Сточарство е одгледување домашни животни и птици како што се крави, овци, свињи, кокошки од кои се добива месо, млеко, волна, јајца.

Земјоделство е одгледување овошје, зеленчук и житни култури. Нив човекот ги користи за исхрана, но и за исхрана на домашните животни.

Луѓето во градовите најмногу се занимаваат со **индустрија** и **трговија**.

Со помош на индустријата се произведуваат и преработуваат разни производи во фабриките: мебел, автомобили, храна, лекови, градежен материјал, облека и сè друго што им е потребно на луѓето.

Трговија е продавање и купување на сето она што ќе се произведе во сточарството, земјоделството и индустријата.

ЗАДАЧА

1. Поврзи ги илустрациите со соодветните поими:

Сточарство

Земјоделеие

Индустрија

Трговија

СЕЛО ИЛИ ГРАД?

ПОТСЕТИ СЕ:

Со што се одликува градот, а со што селото?
Потсети се кога последен пат си бил/била во град/село.
Што ти се допадна таму?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

Прочитај го текстот и одговори на прашањата:

Џан живее на село, а Јован во град. Тие се другари. Честопати Јован оди во село на гости кај Џан, а Џан кај Јован во град. Јован е воодушевен од големиот број домашни животни меѓу кои и кучето Бакс. Најубаво му е кога баба му на Џан од фурната на дрва ќе го извади штотуку печениот домашен леб. Тогаш заедно со Џан седнуваат да јадат и пијат од штотуку помолзеното и сварено млеко.

- Убаво ви е овде на село - вели Јован.
- Да, убаво е, но и во градот е убаво - вели Џан. Ми се допаѓа тоа што во градот имате многу продавници, трговски центри, високи згради, многу луѓе - познати и непознати, а еве во твојот град имате и клуб за шах, кој сакам да го играм. Имате и театар, а имате и базен за пливање. Но најинтересно ми е кога доаѓам кај тебе и со лифтот се качувам до деветтиот кат. Кога ќе излеземе на терасата и ги гледаме луѓето одозгора, ми изгледаат како мравки.
- Не, не. Поубаво е на село - вели Јован. На село можеш да шеташ во природа и никој да не се грижи за тебе дали ги почитуваш правилата за пешаци, дали правилно ќе ја преминеш улицата затоа што овде немате големи крстосници и густ сообраќај. Овде е мирно и тивко. Воздухот е чист, а во близина ти е и шумата низ која можеш да прошеташ и да видиш многу диви животни.
- Не се расправајте - вели баба му на Џан. Секаде е убаво да се живее, и селото и градот си имаат свои предности.

1. Зошто Јован сака да живее на село, а Џан сака да живее во град?
2. Кои се предностите за живеење на село?
3. Кои се предностите за живеење во градот?
4. Каде би сакал/сакала да живееш ти? Зошто токму таму сакаш да живееш?

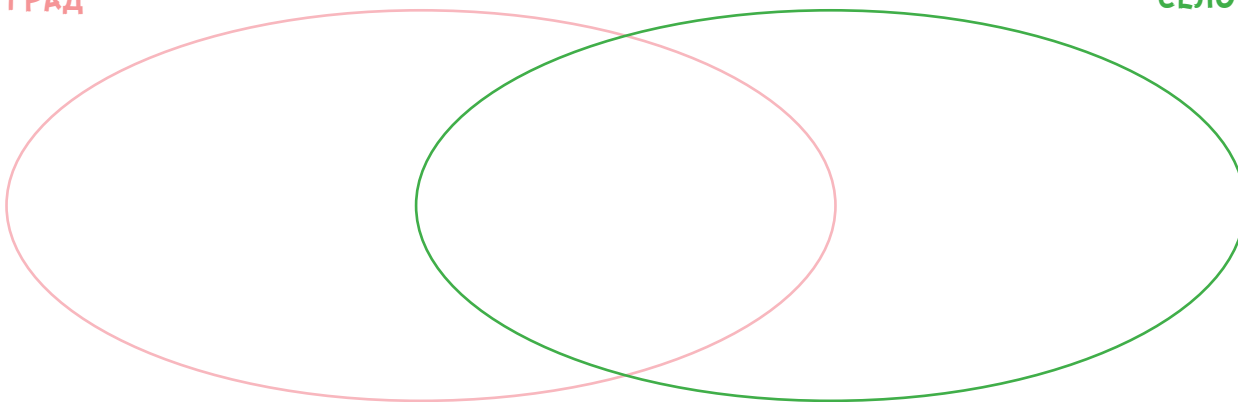

ЗАДАЧА

Во Веновиот дијаграм запиши ги предностите од живеење во град/село. Во пресекот запиши ги заедничките предности:

ГРАД

СЕЛО

АКТИВИРАЈ СЕ:

Поделете се на две групи. Едната група нека даде примери за предностите на живеење во град, а другата група на предностите за живеење на село. Дебатирајте за тоа каде е поубаво да се живее. На крајот извлечете заклучок.

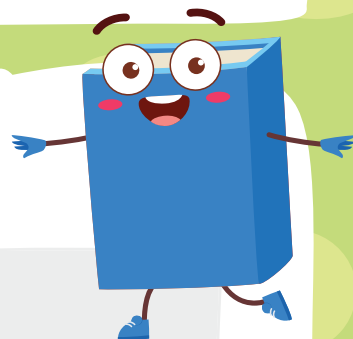
СООБРАЌАЈОТ ВО НАСЕЛЕНО МЕСТО

Јас како пешак

ПОТСЕТИ СЕ:

Што значи зборот пешак?

Наброј некои сообраќајни правила за пешаци кои ги знаеш.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Разгледај ја илустрацијата и објасни го значењето на наведените сообраќајни поими:

2. Каде треба да се движат пешаците?
3. На кое место смееш да ја преминеш улицата?
4. Што треба да направиш пред да ја преминеш улицата?
5. Обој го потребното светло на семафорот за да можеш да ја преминеш улицата:

6. Обележи со ✓ кој од наведените сообраќајни знаци означува ОБЕЛЕЖАН ПЕШАЧКИ ПРЕМИН:

7. Спореди го сообраќајот во градот со сообраќајот во селото според дадените илустрации и наброј ги разликите:

Сообраќајот се одвива на улицата. Покрај улиците се наоѓаат тротоари по кои се движат пешаците. Тие улицата ја преминуваат на пешачки премин. Булеварите се широки и долги улици по кои се движат возила. Крстосница е место каде се вкрстуваат две или повеќе улици. На улиците се поставени сообраќајни знаци и семафори. Пешаците и возачите мора да ги почитуваат сообраќајните знаци и светлосните сигнали на семафорите.

Ти си учесник во сообраќајот. Во него учествувааш како пешак, велосипедист или патник.

За да бидеш безбеден/безбедна во сообраќајот треба да се придржуваш на некои правила:

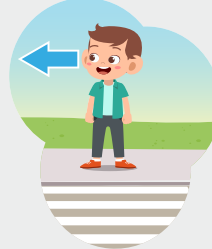
- Движи се по тротоарот.
- Улицата преминувај ја само на пешачки премин откако семафорот за пешаци ќе даде зелен светлосен сигнал.
- Улицата не е место за игра.

Почитувај ги ТРИТЕ основни правила за преминување на улицата:

ЗАСТАНИ и размисли каде ќе ја преминеш улицата.

ПОГЛЕДНИ прво лево, а потоа десно за да провериш дали наидува возило.

СЛУШНИ дали наидува возило.

Премини ја улицата кога ќе бидеш сигурен/сигурна дека не наидува возило.

ДАЛИ ЗНАЕШ ДЕКА:

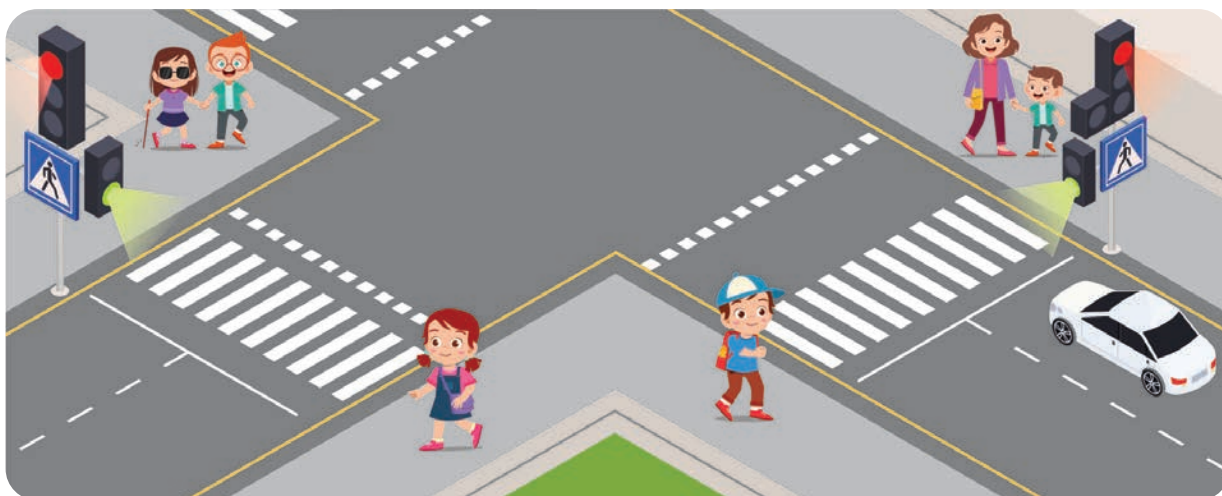
Во некои помали населени места нема семафори, пешачки премини и тротоари, па луѓето се принудени да се движат покрај улицата. За поголема безбедност на таквите места луѓето треба да се движат од левата страна на улицата. Тоа е така за да можат да го видат возилото кое им доаѓа во пресрет. Доколку се повеќемина, треба да се движат во колона еден зад друг. Ако се движат ноќе, тогаш првиот и последниот од колоната треба да имаат светилки, за возачите да можат да ја воочат колоната на пешаци.

Во повеќето градови постојат семафори за луѓето со оштетен вид. Тие даваат звучен сигнал кога улицата е безбедна за преминување.

ЗАДАЧА

На следнава илустрација со стрелка означи каде смееш да се движиш како пешак и каде смееш да ја преминеш улицата: (внимавај на семафорите за пешаци).

ЈАС КАКО ВЕЛОСИПЕДИСТ

ПОТСЕТИ СЕ:

Како се вика патеката по која се движат велосипедите?
Кој смее да се движи по таа патека?

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Разгледај ја илустрацијата и кажи како се нарекуваат местата по кои се движат автомобилот, пешакот и велосипедистот.

2. За што служи велосипедската патека?
3. Кои правила за велосипедисти ги знаеш?

4. Обележи со ✓ кој од наведените сообраќајни знаци означува ВЕЛОСИПЕДСКА ПАТЕКА:

4. Обележи со ✓ кој од наведените сообраќајни знаци означува ЗАБРАНА НА СООБРАЌАЈОТ ЗА ВЕЛОСИПЕДИ:

ПРАВИЛА ЗА ВЕЛОСИПЕДИСТИ:

Пред да го возиш велосипедот секогаш провери дали е исправен. Провери ги сопирачките, гумите, светлата и свончето.

Секогаш кога возиш велосипед носи кацига за глава.

ПРАВИЛА ЗА ВЕЛОСИПЕДИСТИ:

На велосипедот вози се сам/сама. Не пренесувај други лица. Тоа им е дозволено само на возрасните.

Кога возиш велосипед движи се по велосипедска патека. На велосипедската патека вози од десната страна.

Секогаш давај им предност на пешаците.

Кога сакаш да завртиш на лево, испружи ја левата рака. Кога сакаш да завртиш на десно, испружи ја десната рака.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

1. Кои можат да бидат последиците ако велосипедот кој го возиш има неисправни сопирачки?
2. Што може да се случи ако НЕ носиш кацига на главата додека возиш велосипед?
3. Што може да се случи ако на велосипедот возиш твое другарче?

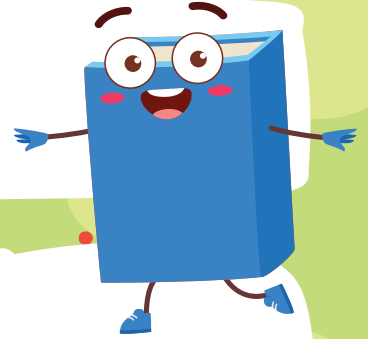

АКТИВИРАЈ СЕ:

Изработете модел на крстосница со сообраќајни знаци, семафор, тротоар, велосипедска патека и обележан пешачки премин. Поделете се во две групи. Едната група нека бидат пешаци, а втората група велосипедисти. Симулирајте и вежбајте движење на пешаци и велосипедисти на улица и крстосница.

КАКО СЕ ОДНЕСУВАМ ВО АВТОБУС

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

Прочитај го текстот и одговори на прашањата:

Мартин и Валбона се другари. Тие со своите родители патуваа со автобус до Скопје. Кога се качуваа во автобусот некои патници се туркаа и сакаа побрзо да влезат во автобусот. На Мартин и Валбона им беше непријатно додека ги туркаа брзајќи да најдат слободно седиште. Откако седнаа на своите седишта влезе стара жена потпирајќи се на бастунот. Валбона се досети дека треба да отстапи место на повозрасните лица. Стана од седиштето и рече:

- Повелете, седнете на ова место.

Жената ѝ се заблагодари и седна на отстапеното седиште.

Мајка ѝ гордо ја погледна и ѝ се насмевна.

1. Кои неправилни постапки на патниците ги забележа?
2. Кои правилни постапки ги забележа?
3. Како треба да постапуваш кога се качуваш во автобус?

ПРАВИЛА ЗА ОДНЕСУВАЊЕ ВО АВТОБУС:

При влегување во автобус треба да внимаваш на редот за влегување. Предност се дава на лицата со попреченост и на повозрасните лица.

Отстапи го твоето седиште на повозрасните, болните и немоќните лица.

Во автобус зборувај тивко за да не им пречиш на другите патници.

Не станувај од седиштето без причина и не му пречи на возачот.

ПРАВИЛА ЗА ОДНЕСУВАЊЕ ВО АВТОБУС:

При излегување од автобусот дозволи прво да излезат повозрасните, болните и немоќните лица.

ЗАПОМНИ: Кога излегуваш од автобусот, улицата не ја преминувај од неговата предна страна. Секогаш застани, почекај да појде автобусот, погледни прво лево па десно и доколку нема возила безбедно премини ја улицата.

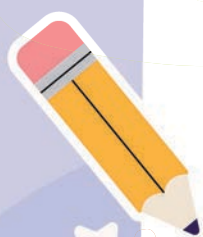

ЗАДАЧА

Со знакот обележи кое однесување во автобус е правилно, со знакот обележи го однесувањето кое не е правилно и објасни зошто така одговори:

НАПИШИ ШТО НАЈМНОГУ ТИ СЕ ДОПАДНА ОД
СОДРЖИНИТЕ ШТО ГИ УЧЕШЕ ПО ОПШТЕСТВО

СЕ ГЛЕДАМЕ ВО ТРЕТО ОДДЕЛЕНИЕ

